

Ötödik évi folyam.

Pest, december 5-én 1858.

A Vasárnapi Ujság hetenként egyszer nagy negyedrében egy és fél iven jelenik meg. — Előfizetési díj július—decemberig, azaz : 6 hónapra Buda-Pesten házhoz küldve vagy postal úton a Politikai Ujdonságokkal együtt 4 ft. pp. — Az előfizetés díj a Vasárnapi Ujság kiadó-bivatalához (egyetem-utca 4. szám) bérmentveutasítandó.

More patrio.

Regényes kőborlások JÓKAI MÓRTÓL.

(Folytatás.)

Ezeket a szép aranybányákat kicsiny hija, hogy jelenleg Rothschild nem bírja. Több év előtt valami pictus masculus neve alatt nagy vásárlásokat tett bennük, az a terve volt, hogy valamennyi bánya alá al-tárnákat (Erbstollen) ásat, a mi által azokat természetesen apródonként mind magáévé tette volna; a gyanura kapott szomszédok azonban addig áskálódtak még ő nálánál is mélyebben, míg egyszer elcsipték egy levelét Déván, a miből kisült, hogy ő a bányatulajdonos s így kibecsülték onnan ismét; mint-hogy a Hármas Kistükörben vagyon egy vers, a mi így végződik : „Mert nekik a bányák mindenütt tilosok!”

Jelenleg megtörtént az, hogy egy ujonnyított bányát kálvinista pap szentelt föl, tisztelendő Basa István lelkész ur, a mi eddigelé szokatlan esemény. Abban a bányában első hónapban mindjárt akadtak egy huszonöt latos darab aranyra. — Most egy nem rég kapott levelemben veszem azt a tudósítást, hogy azóta ismét letek egyszerre hatvanöt font szabad aranyat; meg is ittak rá a bányászok 200 veder bort (40 akó); szerencse rá!

A kamarai bánya-szádtól a regényes Csetátyéig vezető ut, csupa tört kövek torlatain visz keresztül, miket ezer év óta halmoztak egymásra, az egész völgy nem mutat semmi zöldet, még a patakok szélein sem terem semmi fű; a föld, miken a patak átfut, megsárgul, mintha rozsdá fogta volna meg. A helység szélén egy ilyen csorgónál megálltunk, hogy megittassuk egymást; mire ijedten nyargalt oda egy csoport oláh legény, messzéről kiabálva ránk,

hogy ne igyunk abból a vizből, mert az gáliczköves! Lám : pedig őket még a lelkismeret sem vádolhatta volna, ha mi ott mind leiszszuk is magunkat a méreggel; — milyen meszsze esik 48—58-tól.

A halomra hányt köveket még apróbbra porlasztja az idő s illyenkor a tört por közöl kiválnak a ritkaságú kovarezkristályzatok; mintha két nyolczszegű gula volna egymáshoz ragasztva; a hegykristály és amethyst is úgy hever itt, mint a szemét : győzné valaki felszedni.

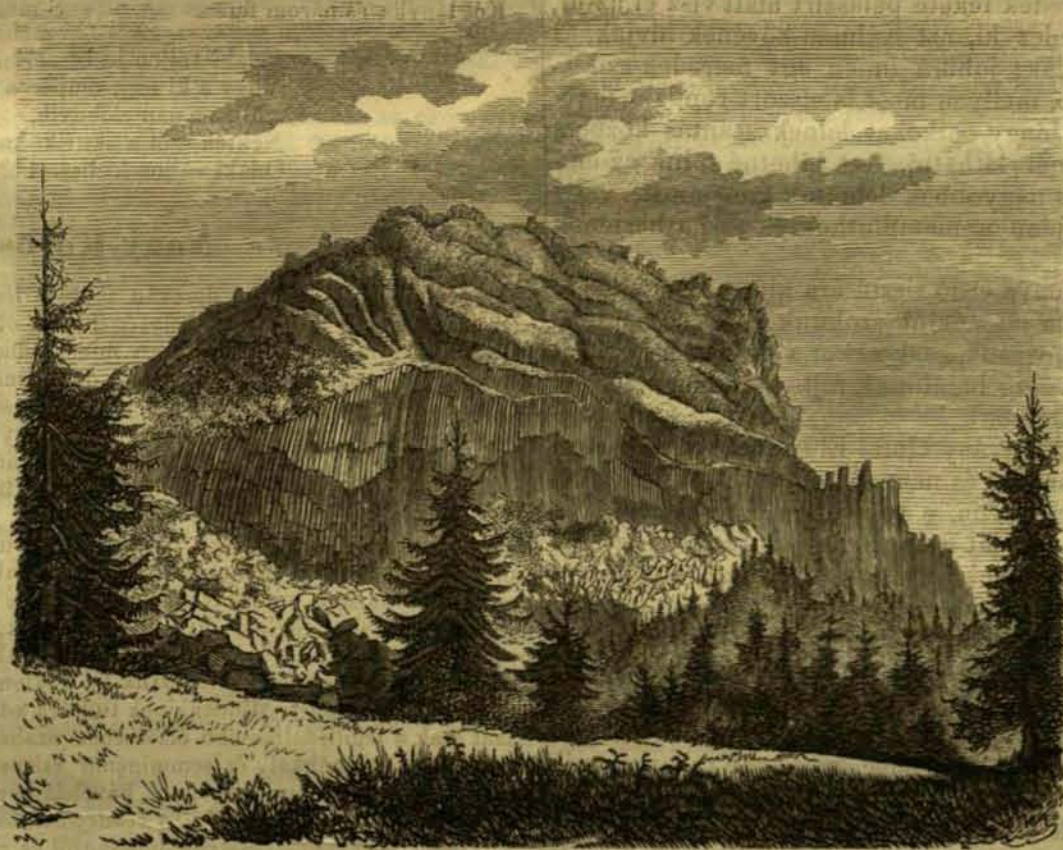
A nyugati hegy oldalában van a hirhedett Csetátye; nem az a Csetátye Boli, a mit hazai remekírónk Jósika Miklós leirt; az a Hátszegvidéken fekszik, hová esztendőre szándékozunk, ha Isten éltet; hanem a rómaiak által kivájt bányaüreg.

Egy közelime-résben állott regényírónk, ki fájdalom, hogy több év óta megfosztá irodalmunkat attól a ragyogó tehetségtől, a mit benne a költészet muzsája irodalmunknak adott, néhány héttel elébb járván itten, azt mondta, hogy nem merne e nagyszerű tünemény leírásához fogni.

Valóban engem is ez a lenyomó hatás lepett meg, a mint a Csetátye szűk folyosóján át annak belsejébe léptem. Csak az érzést tudom leírni, a mi akkor megzatott, nem a

látványt. — Egy nagy óriási beomlott sir az, mellynek fenekén egy ténfereg az apró emberfajta, egyik kőmorzsáról a másikra kapaszkodva bajjal, mint a féreg.

És ez a viszhangos terem, toronymagas falaival, e szédületes sziklapárkányok, e szakgatott falak, vakmerő folyosóikkal, mikből óriási kapuk vezetnek mélyebb üregekbe; a mik még egyszer olly meszsze kanyarognak a hegy gyomrába alá, mint a mennyi e beomlott falak magassága a bejárat színéig, mind ez nem természet munkája, hanem emberi kezéké. Ezt az egész hegyüreget a római

Detonáta.

hódítók ásatták a legyőzött dák nép fiaival; minden szikla, a mi itt szédelegve függ fejünk felett, annak a keserű nyomásnak az emlékjele, minden üreg, melly felénk sötétül, egy örökké nyitott száj, melly azon kinos századokról beszél, mikben Róma a dák nép szívére ilyen nehéz köveket rakott; el lehet mondani, hogy a Csetátye ürege egy olyan sir, mellybe a propraetorok katonái, millióit temették el a dák népnek, a mellybe eltemették annak szellemét, öntudatát, multja emlékeit, és a szegény oláh nép még is romának nevezi magát, mint a ki a halálát nevezi születésének. Pedig a visszaborzadó természet még csak mohával sem takarta be az égetett sziklákat, miken még most is látszanak a fáradalmas vésű és kalapács nyomai.

Másnap szép derült idővel, szép, kedves társaságban megindulánk a világhírű Detonáta felé. (Lásd a képet.) Lóháton mintegy harmadfél óra járás az Abrudbányához; különben csak ökörszéken lehet oda jutni, azért hölgyek is lovagolva szokták tenni ez utat.

Bucsumnál (hajdan Tökefalva) térünk félre az országutról, s itt ismét patakok mentében, kallósmalmok között visz a regényes ösvény, miket égerfa csoportozatok kísérnek hosszában, mik a késő ősz daczára is mind sötétzöldek voltak még, pedig a körül fekvő erdők már tarka színt váltottak mindenfelé.

Bucsumot a jó Cserey Mihály, mint kedves otthonát emlegeti még: az erdélyi fejedelmek jó kálvinista székelyekkel telepítették azt meg, kik edénycsinálásra oktatták a vidéket; biz azok mind oláhok most már. Most is szép korszókat kerekítenek, most is olyan szép szálás legények, deli menyecskék, hanem ők is beolvadtak a körülfogó népfajba; a skerisorai hajdani ref. templomban most is ott van még a kakas, melly mint tudjuk, kálvinista madár, mikor rézből van. Különben az itteniek most is nemes embereknek tartják magukat, szeretnek neveik után ypsilont ragasztani s egy idő óta kezdenek visszamagyarosodni; mit a híres Makkabéy családnál tapasztaltam, melly a legelőkelőbb s egyuttal legszálásabb tagokkal dicsekszik a környékben.

Bucsumon túl egy meredek fekete palaszirt alatt visz el az út, melly alól kis forrás csergedez ki, azt Kálmán-kövének hívják, az oláhok Tyiatrul Kálmánujnak; jobbra innen egy meredek sziklatetőn látszik valami hegylap, mellyen most is elszórt roppant fegyverdarabokat s szokatlanul nagy patkókat lelnek szántás közben, minőket a bucsumi lelkésznél láthatni. Azt hihetné róluk az ember, hogy valaha a lovak is nagyobbak lehettek mint most, vagy pedig, hogy a patkókat hajdan a mammuthok és megatherionok talpára szokták verni.

A mint egy gyönyörű fenyő erdő tisztására kiérünk, egyszerre elénk tűnik a Detonáta. Nem lassankint szokunk a látásához, nem látjuk messziről közeledni hozzánk, csak akkor vesszük észre, midőn tornáczában állunk és végig bámulunk rajta; és nem találunk szavakat kifejezni azt, a mit érzünk.

Az ember lelke elvész e látvány előtt! El tudnék ott reggeltől estig ülni, és bámulni magam elé és nem gondolkozni semmit, ott járna a lelkem minden egyes kövön, e roppant világoskék oszlopsoron végig; miknek egyik oldalát a nap arany színre festi, az egymás fölé hajló bazalt kőbálványok csarnokain, miket rétegenként tördel alább-alább a vihar és az idő.

Ollyan fenségesen emelkedik e természet-alkotta remekmű egyenesen ki a földből, mint egy óriási templom homlokzata, ezernyi ezer karcsu oszlopával, mikből ha egy sor letört, mögötte látszik a másik; alant, száz ölnyi távolban elomolva hevernek a legregibb romok, most már páfránytól benöve, mohával takarva, mik egykor e tündérepület előfalát képezték.

Valami néma báj ömlik el e képen, napsugárnál, szellőtlen derült égnél; de mikor ellátogatnak a viharok hozzá, mert hisz nevét is a vihartól kapta, mikor az éjszakai zivatar fekete eget fest körülé s a lángoló villám megvilágítja e csodás falat, mintha egy óriási orgona állna tűzben, lángban, mellynek rettentő hangcsövei vissza zengik az ég dördülését; egy-egy lesujtott sziklaszál hull alá a völgybe zengő csattanással, letörve a menykötéstől, utána olyan soká reszket a föld! . . . olyankor nagyszerű a Detonáta képe.

Az egész bazalt-sziklahegy csaknem egyenlő vastagságú hatszegletű oszlopokból van alkotva, mik a nyugati oldalon ivformára vannak hajolva, mintha boltozatot képeztek volna valaha: a keleti oldalon szédületes lépcsők vezetnek fel az oszlopcsarnok parká-

nyára, honnan fenséges kilátás nyílik a havasok völgyeibe s a közel Detonata Flocosára. Még most is, egy hónappal utóbb, sokszor álmodom erről a képről.

E nap további élményeiről csak annyit szólhatok, hogy rám nézve felejthetetlen marad annak emléke, s hogy meg vagyok felőle győződve, miszerint ami nyilatkozataival a szeretetnek szives barátaink ott elhalmoztak, annak nagy része nem az én igénytelen fejemet, hanem az én uramat, a magyar nemzetet illette, kinek hü szolgája lehetni egyedüli öntudott érdemem; erről pedig minek sokat beszélünk?

A napot vigan töltöttük, én azt a roz- képet rajzoltam hevenyében, a mihez bizony nagy phantasia kell, hogy valaki elragadtassék általa; délután a híres Makkabéy családfőnök is feljött hozzánk: több, hat és fél láb magasságú óriás ifjuval és leánnyal, köztük az elébb említett gazdag erdőpásztor leánya is; a fiatalság tánczolt csárdást, oláh tánczot, a komolyabb oláh urak nemzeti bálmost készítenek sajátkezüleg számunkra, s este felé a legjobban illusztrált kedélylyel poroszkáltunk vissza ismét Abrudbányára.

(Folytatás következik.)

Szegény asszony.

„Anyám, mi zörget odaki!
Az ajtót rázza valaki.“
„Ne félj, fiam: a szél, a szél;
Nyakunkra jött, a durva tél,
Az zug mogorván odaki.“

Tovább is szólna — nem lehet,
Mégfagy ajkán a lehelet,
„Anyám, nagyon hideg van itt!“
Vigasztalná magzatait:
Mégfagy ajkán a lehelet.

Két lányka és három fiu:
Bus szívének ötannyi bú.
Gyermekeinek nem örül,
Kik térdelnek ágya körül:
Két lányka és három fiu.

Szegény asszony, sirhatna bár!
De kiapadt könyüje már.
„Anyám anyám, éhes vagyok!“
„Anyám, anyám, oh megfagyok!“
Szegény asszony, sirhatna bár!

Halálmadár mondja: „kuvik!“
Szegény asszony most bucsuzik;
Gyermekeit megáldja, és
Erőt vesz rajt a szenvedés . . .
Halálmadár mondja: „kuvik!“

Megrázzák a holttetemet.
„Anyám, anyám, nyisd föl szemed,
Olly mélyen, kérünk, ne alugy,
Félünk mi: a mécs kialudt.“
S megrázzák a holttetemet.

Odaki vajjon ki beszél? . . .
Vagy a ki zug, csupán a szél?
„Mire a nap előbuvik,
Nektek szól a „kuvik, kuvik!“
Odaki vajjon ki beszél! . . .

Vida József.

Nagy-Körös.

Mult évi október hó derekán többen lerándultunk Nagy-R . . . re, a szép alföld egyik tisztavidéki helységébe, az ottani birtokosnő szives meghívása következtében szüretre. Hogy minél hamarabb czélt érjünk, a gőzzel utazást választottuk, s pár óra mulva, csakhamar Nagy-Körösön termettünk, hol a minket tovább szállítandó alkalmatosságok már vártak, mellyeken azonnal behajtottunk a városba, s itt a nagy vendégfogadóba megszálltunk; s mivel a toronyóra a közelgő delet mutatta, elhatároztuk, hogy itt fogunk ebédelni, és délig kissé körütekintgetünk Körösön.

Első, a mi figyelmünket magára vonta, azon „felsőbb rendelet“ volt, mellyet a vendéglős sajátkezü aláírásával, az ugynevezett kávéházban olvastunk. Azért mondom *ugynevezett*: mert sokkal közelebb áll az egy közönséges bormérőházhoz, mint kávéházhoz; s csakis egyedül egy tekeasztal, melly a terem közepét elfoglalá, gyaníttatá velünk, hogy kávéház lehetne az, a hová beléptünk. E kávéházban tehát a következő tartalmu, különben igen czélszerű *felsőbb* rendeletet fedeztük fel a falon:

Felsőbb rendelet. Mindenkinék tudtára adatik ezennel, hogy ezen kávéházat csak a legillemesebb öltözetben szabad meglátogatni. Annakokáért senki sáros csizmákkal, és semminemű zsiros szür, guba, vagy bundával bejónni ne merészeljen, nehogy e kávéház becsületében csonkítást szenvedjen. Kelt Nagy-Körösön“ stb. (a vendéglős aláírása).

E rendelet mindenestire csinoságról és rendszerettről tett tanúságot. Szemlénket tovább folytatandók, elhagytuk a vendéglő termét, s a fogadó előtti térre léptünk, honnan a város nagypiaczát környező főbb épületek mindjárt szemünkbe tűntek, és én ellent nem állhattam azon vágyamnak, hogy az előttünk álló ódon reformatus egyházat a kollegiummal, s mellette a szintén sajátos külsejű városházzal, mint Körös városának diszeit, a magamnál levő vázlatkönyvbe le ne rajzoljam.

Mialatt ezt végezném, többen seregtettek körül csupa kíváncsiságból: hogy vajjon mit művelhet ezen ember itt? Végre egy tisztességes polgár ember nagy érdekléssel kérde: vajjon nem a templom tornyát rajzolom e? — Igenlő válaszomra, egész készséggel ajánlkozott megmagyarázni, a toronyföldel egyes részeinek öl és lábszerinti magasságát, mert ugymond „*ő e torony tetjének mestere.*“ „Nem tetszett olvasni? az ujságba is kitétték, hogy én ezt

a tornyot minden állás nélkül készítettem el? „De igen, — mondám — hallottuk szép hírét, s ha jól emlékezem, becsületes neve: *Fitos*, nemde?“ „Igenis uram, én vagyok az. Épen augusztus 1-je volt, mikor felillesztettem a három akós gombot, a csillaggal és kakassal, azután tizenkét köszöntőt mondtam el onnan felülről, és annyi pohár bort ittam ki.“ Azon férfiú volt ez, ki a Vasárnapi Ujságban (mult évi 34-ik szám) mint olly ügyességű ember volt ajánlva, ki, miután állás nélkül dolgozik, épen fele árral olcsóbban javítja ki a tornyokat, mint más.

Készen levén rajzommal, miután megköszöntem magyarázatát, bucsut vevék az érdemes ács mestertől, azon ígéretem mellett, hogy e rajzot is átadom a Vasárnapi Ujság szerkesztőségének, hogy lássa a nagy közönség is, annak a toronynak a formáját, melyet *Fitos* uram minden állvány nélkül fedett be.

Ezek után egyik barátommal valódi kegyelettel indultunk azon kollegiumot megsejlelni, melynek tanári kara annyi, hazaszerte jelesül ismert egyént foglal magában. Azonban közölök egyedül L. Lászlót valék szerencsés személyesen ismerni, kinek utolsó Pesten léte alkalmával megígértem, hogy ha egyszer utam Kőrösön keresztül visz, őt fölkeresni el nem mulasztom. Kerestük, de mivel ő nem volt már jelen a kollegiumban, a tanár urak egyike szíves volt az iskola egy kis polgárának meghagyni, hogy vezessen L. ur lakására. Kis utmutatónk vezetett tehát Kőrös tömkelegheserű utcáin keresztül-kasul, szándékosan a legtekervényesebb utakat választva, mint később megtudtuk. Alig birtuk e tévutra vezetési valódi okát felfogni; meglehet, hogy a kis polgár így az utmutatással akarta inkább tölteni idejét, a praelectio helyett. No de se baj! e kis fáradságért bőven meg lettünk jutalmazva L. ur szíves fogadása által, s legalább így alkalmunk is volt, e nevezetes alföldi várost bővebben megismerni. Itt meg kell vallanom, hogy igen nagy volt csalódásom, midőn hazánk ez egyik igen régi városában, az őszérőség jellemét magukon hordó háztömegek helyett, csak épen olyan újszerű, magyar jellemű, s legtöbbszörre szalma vagy náddal fedett házakat találtam, mint akármely más, újabb alapult alföldi városokban. — Csak itt ott látni egy-egy újabb modorban épült csinos földszinti épületet. Általában még az alföldön sehogyan sem kedvelik a lakások egymásfeletti elhelyezését, az egy, két vagy több emeletes házakat értem, minek oka részint abban keresendő: mivel nincs elég kőanyag a nagyobb házak építéséhez, ámbár ezen a téglalegetéssel segíteni lehetne; részint: mivel az egyes városok roppant határokkal bírnak, nem gondolnak azon térrel, melyet alacsony házaik elfoglalnak. És innen van, hogy némely alföldi városaink gyakran nagyobb terjedelműek, mint három vagy négyszer annyi lakossággal bíró földi város.

A régi református egyház körüli kőrösfiak, eszünkbe juttatják *Balla Gergely*, a Nagy-Kőrösi krónika *) írójának azon igen valószínű állítását, hogy e város a hajdan itt létezett kőrösfa-erdőtől nyerte nevezetét. Ugyanis a nevezett író így írja le Kőrös alapítását:

„Árpád minekutánna Svatuplugust kiüzte, elfoglalván az egész országot, magának lakóhelyet keresett Székesfehérvár körül, de ott tetszése szerint nem találván, a Dunán átlajlott, és a Duna s Tisza folyóvizek közt is a sok vizek miatt kedve szerint nehezen talált: hanem a Tisza vize mellett kies partos helyen, az hol most Álpár nevű falu van, Kőrös városátul három mérföld, telepedett meg, ott csináltatván magának lakozásra szükséges várat, és házakat. Ezt látván a többi magyarok is, az országban elszéledtek, és kapitányaiknak igazgatása alatt magoknak és házuk népének megtelepedésére falukat és városokat formáltak: a honnan ennek a földnek a megkémlelésére sokan közülök kijövének, ez a része a hol most a város fekszik, teljes levén vizekkel és erdőkkel, a nevezett Scythák által formáltatott egy falu, mely scythiai nyelven nevezetett általok *Ents*-nek. Annakutánna Árpád fejedelemtől számosabban a Scythák kijárván Entsre, örvendeztek az ott lehető lakásokat, és hamar időn többesedvén, a lakosok feleségeiknek és gyermekeiknek nagyobb bátorságot kívánván szerezni, sokan a későbbben jövő emberek közül a *kőrösfiakkal* teljes erdőkben csináltak maguknak gunyhókat és házakat, a hol mostanában a templom, városháza, és több partos helyek vagynak, azokon lett megtelepedések, melyért is a helység annakutánna *Kőrösnek* nevezetett. Ezen általok megszállott helységnek és városnak örök emlékezetül czimert adott, egy kőrösfiának formáját, melyet mind e mainapiglan tart. Illyen módon Kőrös városa megépült, Ents pedig elpusztult, hanem egy ivó kutjok megmaradt, melyet mind e mai napig is Entsi kutnak hívnak, és a városnak nagy része ivó vizet onnan hord magának.“

Az említett krónikából olvassuk, hogy szent István megkereszteltetése és trónra lépte után a kőrösiek is áttértek a keresztény vallásra, és azon királyi parancs következtében, mely — kivált olly helyeken, hol már a lakosok megszorodtak, — templomokat építtetni rendelt: építték a kőrösiek is ezt a templomot tornyával együtt, mely még most is fenn áll. A templom nem volt ugyan olyan nagy mint jelenleg, de tornya akkori állapotjában és magasságában mindeztideig megmaradt. A városon kívül is, az akkori idő állapotja úgy hozván magával, egyes kis kőépületek voltak, melyekben — az utazó emberek kedvéért, az isteni tisztelet mindennapi gyakorlására, — szent képek voltak.

Ezen katholika vallásban több századig csendes békében éltek a kőrösiek, egész addig, míg bekövetkezett a reformatio időszaka. Csakhamar akadtak ennek hívei Magyar- és Erdélyországban is, és jóllehet eleinte a legnagyobb szigorral üldözték őket, mégis mindig több követőre talált; végre

a Ferdinánd király és Zápolya János közötti villongásban, már annyira szaporodtak Luther és Kálvin hívei, hogy senki nem bírta őket többé megakadályozni. Pest megyében Kálmáncsehi Sánta Márton tanította az új vallást.

Nagy-Kőrös város lakosságának is nagyobb része befogadta az új vallást, és csak egy része maradt a régi vallás mellett. A templomba teendő isteni szolgálat iránt egymással vetélkedvén, a reformatusok is az kívánták, hogy ott tarthassák meg saját istentiszteletüket, végre annyira ment a dolog, hogy a templomot *ketté osztották*, és elrekesztették, úgy hogy mindkét gyülekezet papja, a templom két külön részében egyszerre taníthatta a népet. De még ez sem szünteté meg a viszálykodásokat, hanem szüntelen a felett czivakodtak, hogy melyik félt illeti inkább a jog, az egész templomot birni, és ebben azután annyira jöttek, hogy vasvillák, és dorongokkal is rohantak egymásra. Végre a sok egyenetlenkedés, gyűlölködés avval végződött, hogy megértvén egymást, *mindnyájan a ref. vallásra tértek át*, a templomon többet nem czivakodtak, hanem mivel egy vallást követtek, megbékültek és egymást szerető atyafiakká váltak. Azóta a vallás dolgában folyvást békeségben élnek, s jóságos cselekedetekben gyakorolják magukat.

Akkor időzőli rendtartásukról így ír az említett író: „A tanácsbeliek Kőrösön abban az időben mind szakályas emberek voltak, jó értelműjű öreg emberekből állottak, midőn a tanácsházba összegyűltek, szokás volt, hogy mind fehér köpönyeg forma ruhában jelentek meg a gyülekezet előtt. Ha valaki a lakosok közül büntetésre méltónak ítéltetett, azt ponyvába takarították és mindenik tanácsbeli személy, a bíró után, egyet csapott a bűnösön. Ha valakit lopás, vagy paráznaságról vádoltak, annak a predicator beleegyezésével ekklézia-követést száltak büntetésül, és csak egy kötél széna ellopásáért is ekkléziát kellett követni.“ — Az ekklézia-követés pedig abból állott, hogy a bűnöst a templomban fekete székre ültették, s fekete posztóval takarták el. Isteni tisztelet végeztével a pap elolvasta előtte bűnét és bünbánatát, melyet az utánna tartozott mondani. — Csak a dohányzásért kellett rabságot szenvedni. Minden legkisebb vétket annál is inkább megbüntettek, hogy kegyes embereknek találtassanak, és így jámbor és istenfélő emberek voltak a kőrösi lakosok, nemkülönben a tanácsbeli személyek.

Midőn a hatalmas Szolimán 1541-ben Budát környékével elfoglalta, Nagy-Kőrös városa is török uralom alá jutott. Alig volt akkor város vagy helység, mely különösen a portyázó török seregektől sokat ne szenvedett volna, de voltak számos olyanok is, melyek végpusztulásra is jutottak, Kőrös város lakosai is megsokalván az ellenség folytonos zaklatásait, igen sokan elhagyták a várost és biztosabb helyre költöztek. Azonban megtudván a város ezen elpusztulását Ali budai basa, egy szabadalmat adott nekik, melynek értelmé szerint, ha az országból akárhonnan jönnének jobbgyok Kőrösre lakni, őket senki ki ne üzhesse, hanem a város mint a császár birtoka, hadd épüljön és gyarapodjék jobban jobban.

De ezután is többször kaptak a kőrösiek a törököktől szabadalmakat, és pártfogó leveleket, miket látván a nép, seregestől jött ide lakni, és az elvándorlottak nagyobb része is visszatért.

Történt azonban többször, hogy a török katonák a kőrösieket minden szabadalmaik dacára is sokkal jobban sanyargatták az adó és más fizetéseikben, mintsem kellett volna, a miért a kőrösiek több ízben küldöttek panaszló leveleket a budai basához, sőt még a török császárhoz is Konstantinápolyba, melyekre mindig nagy kegy- és pártfogólevelek érkeztek. Így 1614-ben is egy császári pártfogólevél érkezett, melyben a császár kijelenté abbéli kívánatát, hogy mivel a kőrösi föld igen salétromos, azért a lakosok éjjel nappal főzzenek számára salétromot. — Hogy mennyire pártolták Kőrös városát a törökök, meggyőződünk *Balla Gergely* következő szavaiból: „Meg kell vallani, hogy Kőrös városát úgy kívánta a török porta oltalmazni, hogy annak a városnak népét, jóságát, marháját sem török, sem tatár, ne bántsa és meg ne károsítsa, arrul protektionális leveleket adott a városnak török nyelven.“

1638-ban, Oláh Mihály bírósága alatt öntetett a nagytoronyban levő második harang, a város költségén Eperjesen. 1650-ben a város templomát némi avultságából ujítani akarván, deszkát és zsindelyt Szeredről hoztatott.

1670-ben építtetett a város egy vigyázó tornyot, a piac közepén egészen fából, hogy éjjel nappal házuk népére, és jóságaikra jobban vigyázhassanak, s bármely csekély dolgot is a tanácsnak bejelentsenek. E jó szokás még mai napig is megvan. Ez a régi fatorony romlásnak indult, a nemes tanács építtetett tehát egy másikat 1752-ben, melynek alsó fele kőből, felső pedig fából volt.

1686-ik évben, Buda visszafoglalása után Nagy-Kőrös is megszállott a 145 évig tartó török járom alól. Azonban mivel még nem volt az egész országból kiüzve a török, attól tartottak, ha Szegedről, Aradról, vagy más helyekről, mik még birtokukban voltak, ki találna ütni, semmi módon meg nem gátolhatnák. Annakokáért mind a kecskeméti, mind a kőrösiek a templom körül, nagy és mély árokkal sánczforma kerítést készítettek, s az utóbbiak kelet és nyugatról, kapukat csináltak felvonó-hidakkal; ugyszintén az egész várost is árokkal vették körül, mellyen négy kaput hagytak, u. m. keletről a szolnoki, délről a kecskeméti, nyugatról a budai kaput, északról pedig a czeplédit, és mindnyáját erős őrséggel látták el, szigoruan meghagyván nekik, hogy idegeneket engedelem nélkül be ne bocsássonak.

Ez időtől fogva korunkig számos kisebb nagyobb bajokon és csapásokon ment Kőrös városa is keresztül, melyek között az 1739-iki dögvész (pestis) volt a legiszonyatosabb, mely a város lakosságát ismét igen megfoyasztotta.

A jelenlegi ref. főiskola már a XVII. század első felében igen virágzó

*) Kiadtták: Szabó Károly és Szitágyi Sándor N.-Kőrösön 1856.

iskola volt, bizonyítja ezt ezen intézet régi jegyzőkönyve is, hol az iskolai törvények alá írt ifjak névsora, rectoraik és senioraik neveinek feljegyzése mellett, 1638-tól kezdve az újabb időkig olvasható. A tanító-képezde is szép hirnek örvend itt, s evvel összeköttetésben áll egy kis példány-gazdai-intézet saját felügyelő alatt. Van itt ezenkívül négy ref. leány, egy rom. kath. nemzeti s egy izraelita iskola.

Népessége a Pest megye által 1850-ben kiadott hivatalos táblázatban 21,006 lélekre tétetik, kik közül 20,141 magyar, 840 zsidó, 25 görög-hitű. Vallásra nézve mintegy 1200 rom. kath. és 840 hébert kivéve mindnyájan reformatusok.

Legnevezetesebb épületei: a képünkön is látható régi ref. egyház, kollegium és városháza, nemkülönben a városon kívül levő 9000 □ ölet elfoglaló lovaskaszárnya. Tösgyökeres, erőteljes tiszta magyar fajú lakosai a roppant terjedelmű jó határon, a föld és szőlőmivelést ugyszintén a marhatenyésztést szép sikerrel üzik.

Zombory Gusztáv.

Vilmos, Poroszország régens hercege.

Egy szomszéd nagy és mivelt állam trónja üresedésbe jött; a király beteg s az államügyek vezetésére képtelen lön; helyét, az ország törvényeinek értelmében, egy régens herceg foglalá el, a beteg király testvéröccse, kinek egyéniségéhez az ország különböző pártjai között különböző vágyak és remények csatlakoztak.

Hasonló nézetei miatt a herceget Poroszországban, mint minden újítás és szabadelvűség ellenét tekintették. Ez okból királyi bátyjának elhibázott lépésül tulajdonítják, hogy a viharos 1848-ban mártius 18-án, öt a hadsereg élére állítá. Ennek folytán a herceg olly nagy mértékben népszerűtlenné lett, miszerint szükséges volt, hogy Poroszországból egyidőre eltávozzék.

Távolléte alatt Poroszország nagy változáson ment át; az alkotmányosság némi színét öltötte fel. Az országgyűlésre választások történtek, s Pomerániában Wirsitz kerület, Vilmos herceget választá képviselőjének.

Az egész ország figyelme rajta csüggött; mindenki várta, mit fog most a herceg tenni. Közhelyen és magánkörben egyaránt e kérdés felett vitakoztak. A herceg haza jött Londonból. Ez fölbátorítá az országgyűlést, s mivel a herceg e lépéséből s magán uton szárnyaló hírek után remélni lehetett, hogy a megválasztást elfogadja: ez okból a június 4-ki ülésben Camphausen minisztert a herceg végett kérdőre vették, s mindjárt indítványba hozák, hogy a gyűlés a herceget képviselői székének elfogadására felszólítsa! s ez indítvány mellé ollyforma képet öltöttek, mellyből az ország lássa, miszerint, ha a herceg a felszólításnak vonakodik engedni, el vannak határozva, a tárgyat komolyan megvitatni.

Nagy-Körös főpiacza.

E férfi jellemének ismertetéséhez járulunk mi is néhány adattal. — Vilmos, porosz kir. herceg, született 1797-ben mártius 22-kén, és így most 61 éves. Gyermek korában igen gyenge testalkatu s beteges volt. Ez okból nagy gonddal vezetett neveltetése közben tanítóinak vigyázni kellett, nehogy tulterheljék tanulmányokkal. Midőn ifjává lett, hajlamai a katonai pályára vezették; a hadseregbe lépett s testvérbátyját, a királyt, mint első porosz alattvaló szolgálta.

1829-ben, harminczkét éves korában, nőül vette *Luisa Augustát*, a weimari herceg leányát, ki szépségével és magas mivelttségével a berlini körökben mindenkit elhomályosított. A szelleműs nő Weimárból, a német Athénből származott, melly ma is, de kivált a közel multban, midőn még Schiller és Goethe éltek ott, fejedelmi bőkezűséggel és kegyekkel elárasztva, központja volt a német tudományosságnak.

A herceg többféle hivatalt viselt. Legelsőbb Vesztfália helytartója s katonai kormányzója volt; később ugyanezen minőségben a Rajnai tartományokban, azután Pomerániában vállalt alkalmazást.

Midőn a király 1847-ben a rendi gyűléseket egyesíteni s Berlinbe összehívni elhatározta, Vilmos azon véleményt táplálta magában, hogy az alkotmányosság Németországban lehetlenség. —

Vilmos herceg azonban elrontotta a gyűlés ez ártatlan örömet; mert közvetlen az indítvány után megnyitlak a gyűlésterem ajtai, Vilmos herceg diszöltözetben megjelent a gyűlés előtt s az alkotmányos esküt, mint követ, minden kifogás nélkül letette.

A herceg e tette meglepte az egész országot. Az alkotmányos, sőt a tulsó párt is, nagy reményeket csatolt személyéhez. Elfelelték multját s ez időtől népszerűvé lett — mindamellert, hogy a közélettel egészen visszavonult, az ülésekre nem járt el, s a kormány politikai viszonyaiba nem avatkozott, sőt még 1849-ben átvevé azon hadsereg parancsnokságát, melly Bädenbe vonult az ottani fölkelés elnyomására.

A hadjárat után a herceg, mint a Rajnai tartományok katonai kormányzója, Koblenz városba vonult, s ott maradt a legutóbbi időkig, midőn testvérbátyja, a gyermektelen király, betegsége miatt őt először ideiglenesen, legujabban pedig véglegesen a kormány vezetésére meghívta.

Egész Poroszország, s benne minden politikai párt, sőt a külföld is, legkivált pedig az angol sajtó, tőle nagy változtatásokat, újításokat várt az ország alkotmányában, igazgatásában és a porosz királyi ház eddigi politikájában, annál inkább, mert időközben fia az angol királyi házból vevén nőt, e házasságtól legalább annyi

politikai hatást vártak, hogy az angol eszmék nagyobb befolyást nyerendnek a porosz uralkodó háznak mind bel-, mind kül-politikájára.

Ne bántsuk a madarakat.

(Vége.)

Grönlandban ismét az örökös hó s jég nyujt segéd kezét az ottani szegény lakosoknak, az őket tápláló madarak elfogadására; mert ugyanis a vízi-madarak azon nemei, mellyek nem tudván megszerezni repülni, bukdácsolás által keresik élelmüket, a szárazra kirepülni kénytelenítettnek, hol a hótól megvakítottván, pusztán kézzel is meg lehet őket fogni.

Keleti-Szibériában, hol a föld szinte örökös hóval van befedve, az odavaló szegény lakosok nagyobbbrészt éhen vesznének el, ha május havában földjükre, oly sok vad-lud nem jönne, melyekből, miután igen lusták és ostobák, egy család ezeret is könnyen megfog, és aztán tollát kiszedve, bélit kivetve, a maga táplálása végett a földbe tesz, hol minden gond nélkül soká eláll.

A szegény lapponok, kik párna helyett mohra teszik ki kisdedeiket, hol a gyermekek, roppant hegyek közt csaknem mezitelen futkároznak, kiknek hazájuk örökös téllal van beboritva, tavai, folyó-vizeik fenéig fagyva, mellyek a rövid nyárban felolvadván, bennük pezseg a sok vízi-madár és már ekkor a lappon, nem cserélné el hazáját, a legpompásabb európai városokkal sem; mert ezen madarak nagy bőséggel szolgáltatják eledelét. Tavasszal egész fellegcsapatokban repülnek Lapponiából Svédországba, hol Holmia városában az ugynevezett *nyirtuk- és kakasokat*, mellyek nyirfabimbó-, bogyók- és bogarakkal élnek, mint legkedvesebb eledelt ezrenként teszik az asztalra; majd azután ismét visszamenvén, a lapponok élnek velük, és tojásaikkal. — Csak ez is mutatja, hogy a takarékos természet, milly szeprenddel oszt meg mindeneket!

A szegény izlandiak, a tengeri madarak tojásai- és husából, mellyek ott nagy számmal vannak, és a kösziklékat megfehérik trágáikkal — táplálják magukat nagyobbbrészt, mellyek csak akkor repülnek el tőlük melegebb tartományokra, mikor már az idő hidegedni kezd, mint tőlünk a fecskék, darvak, gólyák. A dának sok *sólyom* madarat vesznek tőlük, melylyel azok hasznos kereskedést üznek. Ez az életmód rájuk nézve, gazdag aratás és jó szüret! Igy működik, mindenütt boldogítva az áldott természet!

És ezen vízi és tengeri madaraknak, a bölcs isteni gondviselés formát is mást adott, és több tojás-fehérit, mint a szárazon élő madaraknak; mert a csirkék ebben a fagyos éghajlatban és a tenger szomszédságában, nem olly hamar kelnek ki, mint amazokéi, tehát tojás-fehére is több kell nekik, mint amazoknak.

Nézzük például a madarak azon nemét, mellyek egyedül csak vízi eledellel szoknak élni. Errenézve megkivántatik, hogy uszni, víz alá buvni, egy darabig az alatt élni, annak mélységébe belátni tudjanak, olly körülmények, mellyeket a legbölcsebb ember sem képes meggondolni. Ellenben minden másféle madarak, p. o. sas, tyuk, gólya, okvetlen megdöglenének, ha a vízből kellene keresni a maguk élelmét. Mert testük alkotása miatt, nem tudnak egyenesen a vízben állani, sem az eledelt orrukkal el nem érhetnék, sem gyomruk azt meg nem emészthetné.

A vízi madarakat illetőleg pedig, mindezekről gondoskodott a természet. — Mert hogy alkalmatlanok ne

legyenek a repülésre, szárnyaik ollyan ragadós olajjal vannak bekenve, mellyet a víz által nem járhat. Hogy a vízből felrepülhesse, egészen más testalkotásuk van, mint más madaraknak. Lábaik farkuknál tovább kinyulnak, hogy így a vízben felállhatva, szárnyaikat felemelhessék.

Hogy a víz alá buvhassanak, szemük, tüdejük, másforma, mint a több állatoké. Hogy eledelüket elérhessék, hosszabb nyakuk, szélesebb orruk, másforma nyelvük, torkuk és begyük van. Hogy

VILMOS, Poroszország régens hercege.

uszhasanak, evezőlapát módjára vannak alkotva lábaik. Egy szóval testük minden része másképen van alkotva, mint a szárazföldi madaraké, — testük egész alkotványa tökéletesen megegyez azzal, mire kinek-kinek közölközése van, úgy annyira, hogyha legkisebb változás lenne is azokban, azonnal az egész nemnek el kellene veszni. — A *gólyának* és a *gémnek*, minthogy eledelük, részint tavakban, részint mocsáros helyeken vannak, hosszú lábuk és orruk van, hogy testük megnedvesedése nélkül bátran járhasanak és eledelüket elérhessék. A *sasnak* és az *ölyvnek*, minthogy természet szerént prédából élnek, erős szárnyuk, karmuk és hegyes orruk van, mert különben éhvel vesznének el.

És ha a vízi madarak nem volnának a tengerek partjain, azon felemelkedő kopasz kősziklák, mellyek a felhőket verdesik, csak rettentésül állnának ott a hajósoknak, de ezek a madarak megtrágyazzák azon rettenetes kősziklákat, melly által igen sok hasznos anyag gyűl össze; mert a szél, ezen fáradságtalan szerzője sok hasznos dolgoknak e földön, ez a szorgalmas kalmár, melly szüntelen hord és visz a száraz partokról és hajókról, odaviszi némmelly moh-nemeknek magvait, és ezeket először a madarak által megcsinált kövér ágyakban elhinti, mellyek ott kikelvén, a kopasz kősziklákat zöldeggel felékesítik.

A levegő tisztítására is gondot visel a természet a madarak által; mert tiszta levegő nélkül egy állat, vagy növény sem élhet. Ha Egyiptomból, ebből a csodák országából, kiirtanák a gólyát és a gémet s más egyéb parti madarakat, mellyek ott, mihelyt a víz elapad, ellepik a mezőket, hogy a temérdek békát, kigyót, gyikot, — mellyektől az iszapos és posványos helyek, mintegy hemzsegek — megritkítsák, a miért, mint az isteni gondviselésnek eszközei tiszteltettek régenten: ekkor a természetnek leghasznosabb rendelkezései, nem lesznek egyebek, mint irtóztató pusztulás, és rettentő veszedelem.

Sokszor maguknak a lakosoknak restségét és tunyaságát is a madarak által pótolja a természet. Kairó körül ugyanis ezrenként van a földi-gémeknek egy bizonyos neme, mellyek ha ott nem volnának, úgy a tevének, számárnak, mellyek ott nagy számmal döglének, s a nagy hőségben hamar megbűzhödnek, szenvedhetetlen szaga, ragadó nyavalyák magvaival rakná meg a levegőt, és Kairó körül folytonos döghalál pusztítaná a város és vidéke lakosait. Maguknak ártanának tehát, és a döghalált, mintegy elősegítenék az egyiptomiak, ha a természetnek ezen hasznos szolgálit maguktól elűznék, miután ezen madarak, még az utazókat is mindenütt követik, hogy azokat a tevéket, mellyek Libia, Arábia és Persia homok-tengerében esnek el, késedelem nélkül fölemészszék, mielőtt a levegőt kiállhatatlan bűdösségük megrontaná, s az utazást veszélyessé tenné.

És már a mit Egyiptomban, s vele határos országok és tartományokban cselekszik a természet, ugyan azt teszi minálunk is, és mindenütt Mert az állatok dögtestei, hozzánk is idecsalják, még pedig messziről a madarakat, s így nekünk is nagy hasznót tesznek, mivel a döggök felemésztésével a levegőt megtisztítván, egészségünk s ekép életünkünk is gondoskodnak. — A természet tehát maga-magát így tisztítván, azért rendelte Isten a *libuczot*, *buvárt*, *pelikánt*, hogy a dögtől tisztítsák a vizeket. A libucz rászáll a döglött halakra, mellyek pestises gözzel töltenék be a levegőt, de ez a madár, összevagdálja azokat, és a döggöt megemészti.

A *tengeri szarka*, a tengerparti csigákat, s más egyéb döggöket, mellyeket a tenger vize halmokban hány ki, oly nagy ügyességgel felkeresi három ujnyi veres órával, mind a partokon, mind a tenger fenekén, és mielőtt bűdös gözzel elborítanak a levegőt, oly gyorsan felemészti egymást felváltó nagy társaságban, hogy azok úgy tűnnek el onnét egymásután, mint ha a szél hordta volna el, a tengeren hajókázók egészségének nagy hasznára.

Említsünk még a számlálhatatlan tengeri madarak közül csak egy párt, melly mindenik a maga nemében csodálatra méltó. Alkotott a természet — így írja Sander — Grönlandia és Spitzberga körül egy *malleuk* nevű madarat, melly a tengert, mindenféle bűdös dögtől megtisztítja, kiváltképen pedig a czethalaktól. Szüntelen a tengereken lévő kősziklákon tartózkodik, s olyan torkos, hogy inkább elfárad, mintsem betelik az evésben. A tengert soha el nem hagyja, meleg gyomra hamar emészt, és szüntelen többlet kíván. A legkeményebb tél sem lehet ártására. — A bölcs teremtető felruházta nyakán s egész alsó testén meleg tollakkal. Egy rakás kövérség a bőre alatt, könnyűsége által fenntartja a vizen, segíti

az uszásban s megakadályoztatja a hideget a madár véribé való bemenetelben. Igen bátor, nem fut az emberektől. Mikor czethalatt fognak a halászok, seregestől odarepülnek, alig lehet őket elűzni. — Nem ok nélkül tartatik a természet hasznos szolgájának, mert a tengerekhez távol lakóknak is használ annyiban, a mennyiben a levegőt sok ártalmas párázattól megmenti.

Nézzük továbbá a *vihar-madarat*, melly formájára nézve hasonlít a malleukhoz. — Ez is a tengeren lakik, s a zajos tenger habjain úgy futkos, mint a pacsirta a barázdás mezőkön. Ugy látszik, hogy a gondviselés ezt a madarat azért teremtette, hogy az, mintegy érző jó barát, a hajókázó embereket intse, hogy vigyázzanak a mindjárt következő veszedelemre, s azt elkerülhessék. — Igaz, hogy a zugásból, melly messziről hallatik, a sűrű feketeségből, melly a tengeren látszik, a fehér tajtékból, és a tengeri borjúk nyugtalanságából, észre lehet venni a közelgő tengeri szélveszes háborút, de mind ezek felett, hiteles írók bizonyosága szerént legbizonyosabb jelei annak, ezen madarak félelmes mozgásai. Mert kétség nélkül előre megismerik a közönséges tengeri és háborus szél közt való különbséget. A tengeri zugó habok erős csapdozásai elfárasztják, azért is ebbeli ijedségben a háborúnak homályos változások közt sok félelmes társaitól kísértetve, az ide s tova tébolygó hajóra repül, és minekelőtte a háboru elkezdődne, már azelőtt egynehány órával, a hajó valamelyik oldalában menedék-helyet keres magának a szélvész erőszaka ellen, és oly szeliddé lesz, hogy barátságosan keresi az emberek társaságát, és elűzni nem lehet. — A tapasztalás tanítja, hogy már ekkor hozzá kell látni a vihar ellen való készülésre s a vitorlák beszedésére.

Valóban megtanulhatnak ezen madártól az érzéketlen szívű emberek a felebaráti szeretetet, kik gyakran a helyett, hogy segédkezet nyujtanának a szenvedő emberiség felségelésére, vagy a következő szerencsétlenségre figyelmeztetnék, kárörömmel nézik embertársaik elbukását!

Lássunk utoljára ezen két bámulatos tengeri madár mellett, két csodálatra méltó szárazföldi madarat is. Halljuk csaknem naponként, különösen téli időben, ott a szigetben az óriási nyárfákon a *harkály* madarat kopácsolni, és mi célja van ezen madárnak ebben? Midőn már a százados fa, melly szintugy elfogadja a gyenge szellő csökjait, mint ellenállt a romboló viharoknak, melly sok éven keresztül zöld lombjai közt gazdag asztalt terített a sok ezer teremtesnek, végre taplósodni kezd, ekkor a középlők után meglepik a fafurok és fatetvek, s az örlő szuhok ezer meg ezer nemei, mellyek a betegágyba dült óriás hasadékain befurják magukat annak egész velejéig. Némelylek közölköznek ott éledgelve, héja közé tojnak, némelylek tövét foglalják el, majd ismét némelylek ágait kezdik megrohanni. E szerint a betegen sinlődő fának részeiben előáll a bogaraknak számlálhatatlan sokasága, ezek odacsalják a harkály nemű madarakat, mellyek a fáhéj alatt lévő férgeket fölemészttve, addig kopácsolják a gyengébb részeket, míg a taplós rész, s rothadt héj le nem esik. — E kopácsolás sietteti a beteg fa halálát, hogy minélelőbb megsemmisülvén, alkalmas lehessen poraiban a növények táplálására.

Nem világos jele-e ez a gondviselésnek, melly a százados kevély fát, száz meg száz átfurás által eledelévé rendelte a harkály nemű madaraknak, hogy így a természet mindig ifjodva, kopott részeiben újabb és szebb alakban viruljon fel?!

A harkálylyal hasonló foglalkozásu a *keresztes-madár*, ez az erdőknél, és fenyveseknek szabadon lakosa. — A hosszan felnyuló fák sűrű ágai közt, a legkeményebb téli időben is tojik, és csirkéit remek készületű pompás fészkeiben neveli. — Az erdőben egy fán mindent feltalál, a mi nélkül szűkölködik, azon és abból készíti pompás lakhelyét, mellyhez hasonló a világon nincs. Hogy meleg legyen, belől haragos zöld mohval vastagon kitömve, megbéleli; és minthogy télen, tollat, szőrt, növénypamutot nem találhat, azért is, hogy tojásait puha s lágy helyre tehesse be, fészkeének fenekét a koral-mohnak, legpuhább és leggyengébb zöldfejeres hegyivel rakja meg, melly odafenn függ a fák sudarai közt, s hasonlít a legdiszesebben készült épületekhez, a mennyiben az ágasbogas gallyak feltartóztatván a hó behullását, hogy ezen hideg pelyhek által tojásai költésében, és azok melengetésében meg ne akadályoztassék!

Erős orrával és karmával a fa héját kopácsolva, kiszedi a férgeket, mellyek a fát idő előtt megemésztenék. A fenyőbogyó héját feltöri, hogy tavasszal a szél, ezen magvakat, más vidékekre ra-

gadhassa el, mellyek ott kicsirázván, gyönyörűséges szép erdőt plántálnak! — Ezt tudva, ki volna az az elfásult szívű ember, ki a teremtvények boldogságának szemlélése által, gyönyörűséget ne érezne a maga szívében!

Igy van egyik dolog a másikért a természetben; ezen madarak nélkül a bogarak és prücskők tul a rendin nagy pusztitást tennének, de a gondviselés ugy igazgatja a dolgokat, hogy egyik erőnek, más erő legyen ellene szegezve, hogy gondatlanság miatt a természetből semmi ki ne vesszen.

Isten minden teremtése mind ugy van alkotva, hogy megfeleljen pontosan rendeltetése céljának. Azért, ti nevelők és tanítók! adjátok értésére az ártatlan madarakat üldöző szilaj természetű ifjaknak, kik a teremtett dolgokról olly hibás ismerettel birnak, és a gondviselés csodateremtvényeiben nem gyönyörködnek — adjátok ezeknek értésére, hogy a midőn a nekik ragadozó állatoknak tetsző kisebb és nagyobb madarak — a természet szolgálatában fáradozván — a hernyókat és bogarakat a föld rögei közül felkeresve megemésztik, és a falevelekről leszedik: akkor a mi kenyérünket és gyümölcsünket tartják meg számunkra.

Csuthy Zsigmond.

Jegyzetek az üstökösök krónikájából.

Akkor, midőn e sorok napvilágot látnak, épen két hónapja telik el azon elbájolólag érdekes égitest letünésének, melly több hétig gyönyörködte, s naponként újabb bámulásra fokozá bolygónk öszves lakóit. Értem a *Donati-üstökös*t. E lapok nem mulaszták el a t. olvasó-közönséget annak idejében az üstökösök iránt általában, különösen pedig a *Donati-üstökös* iránt a tudomány szempontjából kellőleg tájékozni. Sőt a t. szerkesztőség nyíltan ki is jelenté, hogy minden ide irányuló közleményt vagy figyelmeztetést kész tekintetbe venni, sőt lapjaiba is felvenni; különösen pedig azon legközelebbi égi tűneményre vonatkozó eredményt köztudomásra hozni. — A t. szerkesztőségnek ezen nyilatkozata buzdítá közlőt, hogy jelen apró jegyzeteit, mellyek általános az üstökösök hajdani feltűntét tartalmazzák, közrebocsátás végett e lapok számára beküldje. E téren nem új fölfedezéseket foglalnak azok magokban, csak időszertintű följegyzései azok a koronként megjelent üstökösöknek; de mint ilyenek is megérdemlik, hogy friss emlékeztetbe hozassanak.

Közelebb, bizonyos tárgy végett írott jegyzeteimet felhányván, bukantam azon lapra, melly az alább közlendőket foglalja magában, mihez alapos megértésül egy pár magyarázó sort kell csatolnom.

A magyar olvasó közönség előtt, hiszem, eléggé ismeretes azon fontos történetirodalmi vállalat, mellynek czime: „Erdélyi történelmi adatok. Szerkeszti és kiadja gróf *Mikó Imre*“ s mellynek eddigelé három érdekes tartalmu kötete forog közkezeken. — A harmadik kötetnek (Kolozsvár, 1858. n. 8-rét 357. l.) vezérközleménye: „*Sepsi Lacsó Máté* krónikája és em-

lékezetre méltó hazai dolgoknak rövid megjegyzései. 1521.—1624.“ (9.—246.) Ezen krónikának lapjain elszórva állanak az üstökösökre vonatkozó azon apró jegyzetek, mellyek hiven átírva itt következnek:

„1530. Nagy üstökös csillag látszik kisasszony havában.

1531. Két üstökös csillag láttaték az égen.

1538. Nagy üstökös csillag látszik.

1559. Egy homályos üstökös csillag láttatik.

1572. Septemb. 28-án új csillag láttatik.

1577. Üstökös csillag láttatik. (V. ö. Vasárn. Ujs. 1858. 41. szám. 484. lap.)

1607. Septemb. 25-én üstökös csillag támadt napkelet és észak között; az üstöke dél felé állt; elenyészék vagy elfogyt oktob. 20-d. tájban.

1618. Novemb. 30-án napkelet felől nagy rettenetes üstökös csillag jött fel, mellynek nagy voltán, és üstökének széles, hosszú voltán, ez egész világ csudálkozik vala, és ugy szólanak vala hozzája, hogy az Isten ez világot meg akarja söpreni, mivel mint egy szűrő (helyesen: szűrű) seprő, az üstöke ollyan vala. Egy néhány napig tartta, azután elenyészék.“

Közli *Vass József*, lyceumi könyvtárnok Kolozsvárott.

Állatorna.

Az állatélet figyelemmel kísérése mellett ép ugy lehetne állatorát létesíteni, mint létesített Linné virágóráit.

Guineában az állatok igen pontosan megtartják az órát. A bögöncz majom (Brüllaffe) est 9 és reggel 3 órakor hallatja magát; a köszörüs, egy nagy rovar, virradatkor kezdi foglalkozását; egy órával később a kajdácok (Papagájok) huzódnak nagy rikitozások közt az erdőbe vissza; naplemente után a huárju (wo are you?) kezd rá. Ha még a házi kakast ide számítjuk, ugy e tartományban nagy számu s meglehetősen biztos időmérő találkozik.

A veréb is szaporítja az adatokat. Reggel bizonyos órában már elkezd fecsegni. Este határozott órában szintén viaskodik társaival a meleg éji szállás felett, délben szintén pontosan elkezd csevegni és veszekedni.

A holló és varju határozott órában hagyja el éji nyughelyét az erdőben s szokott időben oda ismét visszatér. Igy jön elő a nyul az erdőből a mezőre; a borz fészket rendszeren éjjel után egy órakor hagyja el. A nyest határozott órában indul prédára. Egy gazda azt tapasztalta, hogy a sündisznó kilenez órakor jött elő; fél órával később a nyestet lehetett látni a pajta tetején átfutni, melly is a cseresnyeérés alatt, pontosan 11 órakor jelent meg egy fekete cseresnyefán, mellynek gyümölcséből jóízűen evett.

Mivel sok háziállat, mint az eb, galamb, tyuk igen pontos időérzékkel bir, azért igen könnyű ezek utmutatását pontos állatorán jelelni meg. Velen-czében egy házban sok galamb tanyázik, ezek délutáni két órakor pontosan megjelennek a szent Márk téren, hol enni szoktak kapni. Egy öreg urnak volt egy kutyája, melly naponként pontosan 7 órakor karmolta ajtaját, mivel ekkor a péktől pénzért reggelire zsemlyét szokott hozni. És több illy példát lehetne felhozni.

Ki több állattal bir, a hónapon át pontosan az egyiket 7, a másikat 8, s így tovább egész napon át mindegyiket egy órával később etesse; a második hóban már nem kell az órára néznie, mert az állatok szokott órájukban pontosan jelentkeznek nála.

T Á R H Á Z.

Kakas Márton pro domo nostra.

A minap a színház ügyeiről írt cikkünket a „Hölgyfutár“ kivonatban közölve, erre a nemzeti színház titkárságától következő „izé“ közöltetett a „Hölgyfutár“-ban.

„Tekintetes szerkesztő ur! Sajnálattal kell értesítenem, miszerint igen be-
ses lapjának 269. számában a dráma és opera jövedelmeit és költségeit illető-
leg, balértesülés nyomán, hibás adatok csusztak be. Az igazgatóság rende-
letére, a közelebbi három színházi évről a dráma, opera és ballet jövedelmeit és
költségeit illetőleg a legkimerítőbb és legrészletesebb adatok kidolgoztatván,
nem sokára az illető helyeken hivatalos tárgyalások alapjául fognak szolgálni;
de arról bizonyossá tehetem t. uraságodat, hogy azok a lapokban eddig köz-
löttektől tetemesen különböznek stb.“

Azon rébuszok között, a miket a derék „Hölgyfutár“ ez idén közrebo-
csátott, kétségtelenül ez a legérdekesebb: nem tudom jár-e a megfajtásért
valami jutalom? ezüst kötökösár? karmantyú, vagy efféle? abban az eset-
ben jelentem alássan, hogy enyim a jutalom, mert a megfajtást ime küldöm.
Tehát

„Az igazgatóság rendeletére a dráma, opera és ballet jövedelmei, kia-
dásai, részletesen kidolgoztatván, az illető helyeken azt a hatást idézték elő,
melly a ballet elbocsátását, az opera korlátolását, és a dráma emelését vonja
maga után.“

Ennek következtében nagyon csalódnak a lapok, a midőn azt hiszik,
hogy derék igazgató grófunk a nemzeti színház vezetését más kezekbe fogja
átbocsátani: ugyan miért? hiszen gróf Ráday neve csak nem ugyanazonos
az operáéval, vagy a balletéval; s ha valaki a dráma emelését sürgeti, ezáltal
nem sértette őt meg. Az igazgató-változásból tehát egy szó sem igaz.

Ellenkezőleg jeles igazgató grófunk most már egész lelkesedéssel karo-
landja fel a dráma ügyét, a mit leginkább bizonyít az által, hogy multkori

czikkünk közlése után másnap mindjárt sietett a vidéki jelesebb tehetségeket
szinpadunkhoz meghívni, a mit rossz akarói ugyan szeretnének oda magya-
rázni, mintha ezáltal az ittlelvő drámai személyzetet akarná üdvös rettegésben
tartani, de a mit mi ellenkezőleg a legnagyobb méltánnyal számítunk be s
annak bizonyítékául veszünk, mennyire szíven hordozza a nemes gróf nem-
zeti intézetünk jövődjének sorsát.

Mi tehát a fentebbi rébuszt akként magyarázzuk, hogy nagyon keveset
mondunk a dráma javára, és az illető helyeken letett kedvező adatok a
mieinket tetemesen tulszáryalják.

Annál fogva nagy megnyugvással várjuk e nagyérdékű és életbevágó
adatoknak tüzetes közrebocsátását a mélyen tisztelt igazgató ur részéről;
mert azt, hogy egy illyen közérdekű ügyben, a hol a közönség feszült figye-
lemmel várja a felvilágosítást; az interpellált igazgató ur maga az „illető
helyek“ szentélyébe vonulva, a közvéleményt félhivatalos ijesztgetésekkel
fizesse ki, feltenni nem tudjuk. Ezt tehetné más, de egy gróf Ráday, utódja
egy nagynevű gr. Rádaynak, maga is egy ollyan név, a mi egy erkölcsi
kapitalis, nem sorozhatja magát azok kategóriájába, kik a közvéleményt
csak csöcseléeknek tartják, s az ujságírókat kapakerülő naplopónak.

Azért „éljen“ gróf Ráday és vigasztalja meg a közönséget azokkal a
részletes adatokkal.

Gróf Ráday bizonyára sokkal népszerűbb ember, mint hogy a közönség
előtt egy hajszályit is veszthetne az által, ha kiderülni engedé, hogy a szin-
ház ügyeit intéző eddigi rendszerből aránytalanságok nőttek ki magukat;
kivált miután azt a rendszert nem ő állította fel, s meg is akarja javítani;
ha őszintén derék emberhez és gavallérhoz illő módon kimondja, hogy:
„biz uraim, az eddigi kísérletek így és így ütöttek ki, ezekhez alkalmazzatok
magatokat a követeléseitekben; mert a legnevetesegebb neme az álszemé-
remnek az, ha az ember gazdagabbnak akarja magát mutatni, mint a
millyen!“

Ha azonban azt akarná a tisztelt gróf ur ama fentebbi nyilatkozatban a közönséggel tudatni, hogy *nem igaz*, „miszerint: 1) a dráma fölöslegesen keresett, 2) hogy az opera veszteséggel járt, és 3) hogy a ballet épen a gyujtogatással egyenlő kárban találtatott,“ a mi az én multkori cikkem értelme volt: akkor mindenesetre kérem, hogy az ezt megezőfő részleteket ne tartsa vissza a nyilvánosságtól, s azon esetben, ha bebizonyíttatik, hogy a három állítás *lényegében* nem mondtam igazat, kötelezem magamat minden egyes balettánczosnak kezét csókolni az igazán — ha megengedi.

S már most ebben szépen megállapodván, térjünk át arra, hogy mit értünk mi, és a velünk egyetértő írói és színészi kar, nem különben a rokonszenvelő közönség, a dráma emelésére szolgáló eszközök alatt? Majd a jövő számban.

Kakas Márton.

Irodalom és művészet.

— (Közelebb megjelent új könyvek):

A közelebbi karácsonyra és újévre a könyvtárosok és kiadók már hirdetik ajándékkra alkalmas műveiket, s erre nézve az olvasót mi is lapjaink hírdetéseire utasítjuk. Mint feltűnőbb új műveket említjük itt:

„*A regelő István bácsi*“ című mulatva oktató családkönyvet a nép számára. Számos eredeti ábrázolattal szerző *Majer István*. E csinosan kiállított, bő tartalmu népkönyv sok maradandó becsü népszerű olvasmányt hoz, a szerző ismert kellemes modorában. Ára 48 kr., postán 1 pft. Ajándék a nép számára.

Egy pompásan kiállított diszmunka a „*Magyar képek albuma*“ 1859. évre való naptárral: *Barabás* rajzai után 12 gyönyörű aczélmetszvény. Szöveget irt hozzá *Vajda János*. Ára aranyvágással 2 pft., a mi valóban igen olcsó ár e szép munkaért. Ez ajándék különösen hölgyeknek való lesz.

Az érettebb ifjúságnak szól *Györy Vilmos*nak legközelebb igen diszes kiállításban megjelent „*Balassa János*“ című történeti elbeszélése, színezett képekkel. Ára 2 ft. 40 kr. pp.

A gyermekvilág örömmel veendi a Heckenastnál közelebb megjelent „*Tavaszi képek*“ című elbeszélés-gyűjteményt, mely szintén igen csinos rajzokkal, verses és prózai szöveggel van ellátva. Ára 2 ft.

Egyéb új könyvek:

1. *Történeti zsebkönyv*. Rajzok a magyar történelemből. Irta *Hatvani Mihály*. — A brüsszeli és burgundi könyvtárakban találtató ismeretlen források használatával készült mű hazánk történetére vonatkozó számos becses (Martinuzzi) *Frater György*nek az eddigiek előtti új világozításban bemutatott életrajza, történeti irodalmunknak a többiekkel együtt valószínűleg a legelvezetesebb és tanulságosabb olvasmányul a közönség figyelmébe. — A 37 tömnyomatu ivre terjedő becses könyv ára 3 ft. 40 pkr. — *Lauffer és Stolp* kiadása.

2. „*Magyar helyesírás*.“ Nyilvános és magántanodák számára, írta *Kempelen Győző*, gymn. tanár. *Haas Mihály* cs. kir. iskolatanácsostól irt előszóval. Igen korszerű s jó igyekezetű munka, mely az annyira eltérő magyar orthographia zavarába akar egyöntetűséget és határozottságot behozni, kiadja *Ráth Mór*. Ára 30 kr. pp.

3. „*Néhány szó a gazdasági vegytanról*“, ez címe egy a földbirtokosra és mezei gazdára nézve igen hasznos könyvnek, melyet e napokban *Vasvári Lajos* bocsátott közre, dr. *Stöckhardt* híres „*Chemische Feldpredigten*“ című német munkája után. A mű tudományosan s mégis népszerűen van írva. Megjelent az I kötet 1. füzeté. *Hartleben* bizománya.

4. *Szokolay István* „*Közjegyzőség*“ című munkájának II. füzeté is megjelent, melylyel a munka be van fejezve. Van benne számos irománypéldány s az illető törvény szövege is bennfoglaltatik. Az egész mű ára 2 pft. Szerző tulajdona.

5. Elszőprében jelent meg: „A peres ügyeken kívüli jogügyletekbeni *Bírósági eljárás* gyakorlati kézikönyve bírák, ügyvédek közjegyzők használatára. *Mittlacher Vilmos* után *Pap Dénes* ügyvéd. *Ramsetter Károly* tulajdona. Ára 1 ft. 20 kr. pp.

• Megjelent a „*Budapesti Szemle*“ XI. és XII. füzeté, következő tartalommal: „A nemzetközi jog története“ *Pauler Tivadartól*; „Erdély irodalomtörténete“ *Szilágyi Sándortól*; „Képek az emberi mivélődés történetéből“ *Egyiptom mivéltsége, vallása, tudománya, Csengery Antaltól*; „*János király és a diplomacia*“, *Szalay Lászlótól*; „A rutról“ széptani fejtegetés, *Greguss Ágosttól*; „II. Fülöp“, *Szász Károlytól*; „Legújabb találmányok és fölfedezések“, *Szabó Józseftől*. — Irodalmi szemle *Télfi János, Szalay László, Zilahy Károly* (Kelen) s többektől. — Szerkesztő értesítése szerint már a jövő füzetek számára is több rendbeli becses cikk van beküldve a természet-tudomány, hazai és külföldi irodalom köréből, melyek közül a már megkezdettek folytatásán kívül elég legyen megemlítnünk *Bajza* jellemrajzát, *Gyulaitól*; *Petőfi* újabb versei bírdlátát, *Salamontól*, s a spanyol irodalom történetét, *Lukács Móricztól*, és a *Humboldt* „*Kozmosz*“ — aról irt tanulmányt *Benedek Józseftől*.

△ *Buda Sándor és Krupinszky János* mint kiadók, *Kerékgyártó Árpád* mint szerző, következő műre nyitnak előfizetést: „*Magyarország mivélődésének története*, különös tekintettel az anyaország, ugyszinté Erdély, Horvát- és Tótország állami kifejlésére.“ A szerző az előfizetési felhívásban helyesen jegyzi meg, miszerint illy munka hiányát rég érzi és pótlását várva várja a nemzet. Tanui voltunk — mond — azon időszaknak, midőn tanácskozó testületek sikeretlenül keresték a szőnyegen forgott tárgyak történeti alapjait, hogy azokra építtessenek az újból alkotandó törvények. És milly gyakran jutnak a

nemzet egyes polgárai olly helyzetbe, hogy had- vagy pénzügyünk, közrendtartásunk, vagy küldiplomatiái viszonyaink stb. stb. kifejlési árnyalatait kellene rögtön áttekintniök, de illynemű könyv nemléteben ezt nem tehetik. Az idő és kifejlésünk már annyira előhaladt, miszerint egy hasonló tárgyú mű megjelenése már alig elalasztható továbbra. E tárgy, eddig megjelent műveink csak utegyenető előkészületek voltak, míg a jelen mű e nemben lehetőleg kimerítő lesz. A mintegy 100 nyomatott ivre terjedő mű 17 füzetet ölel. Az első 6 ives füzet jövő 1859-ki februárban, a többi füzet pedig folytatódag három havi időközönként jelenik meg. Füzetenkint előfizethetni 1 pftjával; a befejezett munka ára 20 pft. leend. Ki az egész műre egyszerre fizet elő, az 14 pftért kapja, mellyből 7 pftot azonnal, 7 pftot pedig a 7-ik füzet átvételekor tesz le. Előfizetéseket elfogadnak a kiadók (papnövelde-utca 7. sz., első emelet), ugyszintén az országban minden hiteles könyvtáros. A gyűjtő 10 példányra egy tiszteletpéldányt kap. Kik azonnal fizetni nem akarnak, aláírás utján is rendelhet meg példányokat.

+ (*Dózsa D. versei első kötetére*) előfizetést nyit. A 250 lapra terjedő kötet január hó első hetében hagyja el a sajtót. Előfizetési ára egy példánynak: füzeve 1 ft. 5 kr. új pénzben (vagy 1 ft. p. p.) diszpéldányban aranyozva 2 új frt. (vagy 1 ft. 54 kr. p. p.) Az előfizetési pénzek bérmentve december végeig szerzőhöz *Kolozsvárra* (Szent-egyházutca *Kendeffy-ház* 487 sz.) küldendők. Gyűjtők nyolcz előfizető után egy tiszteletpéldányt kapnak.

+ (*Soborsini gr. Forray Julia egy pompás albumot*) fog nem sokára kiadni. E lehetőleg fényes kiállítású album utirajzokat tartalmazand, a kiadónő fiának boldogult gr. *Forray Ivánnak*, eredeti rajzai és jegyzetei szerint. Málta, Egyiptom és Olaszország 42 színezett ábrával lesz benne képviselve, s a legnagyobb folió alakban jelenend meg. E mű versenyezni fog a külföld illynemű legfényesebb kiállítású műveivel. Ára mintegy 80 pft. lesz.

+ (*Scribe „Trois Maupin“*) című, legújabb darabját nem régiben adták először *Páris* egyik színházában, s a közönség *Scrabének* e 383-ik színművét nagy tetszéssel fogadta. Hire jár, hogy magyarra is le fogják fordítani.

+ (*Hegedűs Lajos „Bibor és gyász“*) című drámáját a pozsonyi színházban nov. 20-án német nyelven is előadták. A közönség nagy tetszéssel fogadta. Ugyanott jelent meg e mű német fordításban is.

+ (*Halmágyi Sándor „Saphira“*) című, pályadíjt nyert regénye, mely a „*K. Közlönyben*“ jelent meg, nemsokára elhagyja a sajtót.

+ (*Kéler Bélától „Bárfai emlék“*) című csárdás jelent meg *Rózsavölgyinél*. Ára 65 új krajczár. A csinosan kiállított zenemű *Desewffy Albert* urnak van ajánlva.

+ (*A philharmoniai hangversenyek*) ez idén is meg fognak tartatni, még pedig kettő decemberre, kettő a böjtre van tervezve, tervezve mondjuk, mert ha az első hangverseny kellő pártolásban nem részesül, ugy a többi három elmarad. Ugyanezen okból bérltetet sem nyitnak.

+ (*Schumann Wieck Klára*) második hangversenye nov. 28-án ment végbe. Sokkal nagyobb közönség volt jelen, mint első alkalommal, ugy hogy többen nem is férhettek volna be. E hangversenyben *Viardot Garcia* is közreműködött, s nemesak énekelt, de igen jelesen zongorázott is. *Schumanné* még egy harmadik, bucsuhangversenyt rendezett e hó 2-án, szintén az „*Európatereben*.“ A dalárda a két világhírű művész nő tiszteletére f. hó 29-én énekestélyt rendezett az „*Aranyhorgonyban*.“

+ (*Nem fogyunk ki a sok hangversenyző művész-vendégből.*) *Schumann Wieck Klára* még el sem távozott körünkből, már erősen rebesgetik, hogy a *Ferni* kisasszonyok fognak bennünket legközelebb meglátogatni. A testvér-művésznek jelenleg a bécsi közönséget gyönyörködtetik.

+ (*Nemzeti színházunkban*) f. hó 8-án *Jánosiné*, a vidéki színésznők egyik jelesebbje mutatja be magát a „*Ravennai viadorban*“, mint *Thusnelda*; ezenkívül még kétszer lépend föl. Folyó hó 9-én és 11-én pedig az imént nevezett két fiatal hegedűművész, a *Ferni* kisasszonyok hangversenyeznek.

○ (*A nemzeti színház tőkénének gyarapítására*) a derék zomboriak nov. 3-án hangversenyt rendeztek. Ugyan-e célra az ottani olvasókör táncvígalmat rendez. Az olvasókör egyes tagjai ezen kívül tetemes összeggel járultak e célhoz.

+ (*Jókai Mór fős-z(gipsz)mellszobra* elkészült, s a jelenhavi képtárlaton megzemlélhető.

+ (*Tomori Anasztás.*) *Kazinczy Ferencz* száz éves emléke megünneplésének létesítésére 200 pftot ajánlott.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

— (*A „Hevesmegyei gazdasági egyesület“ kiállítására*) — mint *Gyöngyösről* nov. 27-ről írják — f. hó 20., 21., 22-ik napjain szép sikerrel, fényes eredményel tartatott meg. Örömmel néz ez, mert hosszú évek óta nem élvezte! Minden oldalról érkekezett, ügyszemint tüntető évát elő; mindenki igyekezett résztvenni, érkekezett terményeinek, fáradozásainak zsengejét a nyilvánosság előtt bemutatni, s küzdeni a pályán elismerésért, elsőbbségért. — E verseny, e küzdelem örömmel tölt el bennünket; mert ebben látjuk legbiztosabb zálogát törekvéseinknek, s megerősíti bennünk a hitet: hogy az eszme, mely az egyesület létrejöttét teremtette, élet-szükségeinkből forrott ki, s mint illyen iparunkra a legnagyobb mérvű befo-lyást gyakorolja, hatása minden rétegekbe elterjed, s a vagyonosodás és közjólét előmozdítására mező-gazdaságotunkat minél előbb viruló állapotba hozza. — Az alkalom ünnepélyességét nevelte a pesti országos gazdasági egyesület diszes küldöttsége gr. *Szapáry Gyula*, b. *Orczy Felix*, *Rittich János* és *Gyurky Antal* urak személyében. A természetők vetélkedtek mindennemű gabona, takarmány és kerti veteménymagvak, kerti- és gumó-növények, burgundi-

czukor- és tarlórépa stb. kiállításában. A legválogatottabb borok, nemcsak a megye és szomszéd területekről özönlöttek be, hanem még a híres Tokaj bércei is képviselve voltak. Gschwindt pesti szeszgyára nevezetes küldeményt szállított a tárlatba, s azt az egyesület javára átengedte. Vidacs és Hasenauer gépészek különböző gépeket és eszközöket állítottak ki, s az első ezen kiállítás emlékére, az egyesületet egy szép Vidacs-ekével ajándékozta meg. Figyelemre méltó volt Zeller István, hatvani gyógyszerésznek egy új találmányu és szabadalmazott takarékszesz-lámpája, melyben az általa feltalált folyadékból kifejlő gáz ég, s bármely társalgási terem pompás kivilágítására szolgál. Szóval a kiállítás sokoldalúsága, a tárgyak bősége, s rendezettség tekintetében minden várakozást meghaladt, s mindenki meglepődéssel s azon ohajtással távozott el, hogy a már kezdetben is illy szép eredményt mutató zsenge intézetet, hazánk nemtője hatalmassá és áldásdussá nevelje.

— (A Gyöngyösön nov. 20., 21. és 22-én tartott gazdasági kiállítás eredménye.) I. A termény-osztályban. A kiállított tárgyak mennyisége mintegy 300 különböző faj. 1) Tiszta buzáért első rendű dicsérő oklevelet nyertek: Kolozsváry Ádám pásztoi, és b. Sina Simon hatvani uradalomban termett buzái. — Másod rendű dicsérő oklevelet nyertek: Vodiáner Mór, b. Sina Simon, gr. Károlyi György és Kolozsváry Ádám. 2) Őszi rozsert, e. r. d. oklevelet: Vodiáner Mór; m. r. d. oklevelet: Vodiáner Mór és b. Sina Simon. 3) Tavaszí árpaért, e. r. d. oklevelet: Kürthy Antal; m. r. d. oklevelet: Kolozsváry Ádám. 4) Zabért, e. r. d. oklevelet: gr. Batthyányi Vincze örökösei; m. r. d. oklevelet: Recsky Károly és Darvas Lajos. 5) Kölesért, e. r. d. oklevelet: Mocsáry Imréné; m. r. d. oklevelet: id. Almásy József és Vay Ida grófnő. 6) Kukoriczáért: e. r. d. oklevelet: a jános-hidi prépostság, jeles muraközi fajért, m. r. d. oklevelet: gr. Szapáry József, apró szemű szerbiai fajért. 7) Őszi repcéért, e. r. d. oklevelet: b. Sina Simon; m. r. d. oklevelet: gr. Batthyányi Vincze örökösei. 8) Tavaszí repcéért, m. r. d. oklevelet: a jános-hidi prépostság. 9) Gomborkáért, e. r. d. oklevelet: a jános-hidi prépostság; m. r. d. oklevelet: az egri érsekség szikszói gazdaszata. 10) Bükkönyért: Német Albert, gr. Batthyányi Vincze örökösei és Lukácsy József, mind m. r. d. oklevelet. — Jegyzőkönyvileg megdicsértettek még: Máriásy Béla luzerni lóhermagja; gr. Szapáry József és b. Sina Simon tatárkája; Kolozsváry Ádám és b. Sina Simon muharmagja; gróf Batthyányi Vincze örökösök burgundi répmagja; Móczár János burgundi répája; gr. Almásy Dénes és gr. Batthyányi Vincze örökösök tarló- és czukor-répája; valamint b. Orecy Bódog 103 font súlyu ehető és takarmány-tökje.

II. A borászati osztály elvül mondotta ki: hogy mivel pénzbeli jutalmak határozottan ó-borokra vannak kitűzve, — ezek pedig a beérkezett aszu- és csemege-borokkal nem versenyezhetnek, tehát ez utóbbiakat, mint am azok felett állót, e. r. dicsérő oklevéllel fogja jutalmazni; a kitűzött pénzbeli jutalmakat pedig tisztán jó minőségűknél fogva kitűnő fehér és vörös ó boroknak odaitélni, s az ezek után levő jelesebb borok fognak másod rendű dicsérő oklevéllel jutalmaztatni. Első rendű dicsérő oklevéllel érdemesítették: Csontos Ágoston egri, Gécsy Lajos pásztoi, Kovács József gyöngyösi, Luby József szöllői, Mocsáry Imréné andornaki fehér, — továbbá: Balogh György jobbágyi, Berecz Ferencz visontai, Bacher Lajos egri, Bölskevy Károly gyöngyösi, Csóky Sándor egri, Csontos Ágoston egri, Gosztonyi Ferencz visontai, Joó János egri, gr. Károlyi György debrői, Kolozsváry Ádám pásztoi, Kundár Ignác apori, Lejtényi Ferencz egri, Luby József szöllői, Mocsáry Imréné andornaki, Schaffner János egri, Sajósy Jánosné gyöngyösi, Stöszel Ferencz tarjányi, gr. Szapáry József gyöngyösi, Valthern Ferencz visontai vörös aszu-borai. — Őt arany-díj nyert: Zatykó József gyöngyösi fehér rizlingje és Ferenczy Mihály szóláthi vörös bora. Őt arany-díj: gr. Szapáry József visontai fehér rizlingje és Schaffner János egri vörös bora. — Másod rendű dicsérő oklevéllel jutalmaztattak: Bárány Alajos, Berecz Ferencz, Horner István, Gosztonyi Alajosné, Hutter Ferencz, Janikovics Alajos, Joó János, Lejtényi Ferencz, b. Sina Simon, gr. Szapáry József, Ujhelyi János, Valthern Ferencz, Zatykó József, Bölskevy Károly, Bucher Alajos, Csiky Sándor, Csontos Ágoston, Dely Imre, Dely József, Gécsy Lajos, Főkövy Zsigmond, Gosztonyi Ferencz, gr. Károlyi György, Kém József, Kovács József, Ohács György, Schaffner János, Sisvay Mária, Stöszel Ferencz, Tahy Manó különböző fehér és vörös borai.

III. A kertészeti osztályból jutalmaztattak: Janikovics Alajos hatvani prépost és Bártfai Szabó Pál különböző alma- és körtefajokért, egy-egy arany- és első rendű dicsérő oklevéllel. Szerelm nővérek három faj almáért, e. r. d. oklevéllel: Csepán Jánosné, több fajú szőlőért, egy tallérral. Befőzött gyümölcsért jutalmat nyertek: Regenhardt Frigyes 1 aranyat, Beniczky-Battha Maria és Daragóné m. r. d. oklevelet, Sexius Eszter 1 tallér jutalmat. Aszalt zöldségért: Visontai Kovács Lászlóné e. r. d. oklevelet. 48-féle bab fajért: Hittel Franciska szintén e. r. d. oklevelet. Főkövy Antal Bécsből küldött 16 faj igen nemes almáért, 13 faj körtéért, 9 üveg kerti vetemény-magért és több rendű igen szép szárított virágcsokor- és koszoruért e. r. d. oklevéllel jutalmaztattak.

IV. Késmé- és iparcsihkek bíráló osztálya. Vidacs és Jankó gépgyárnokok: Howard-féle boronáért, Dray- és Samuelson-féle szecs-kavagóért, kis amerikai és angol darálóért, kettős-ekéért, amerikai kukorica-morzsolóért, Valcourt-féle kettős-boronáért, általános dicsérő oklevéllel; — ugy-szintén Hasenauer testvérek gépgyára: háromféle lisztet őrölő kézi malomért, kukorica-darálóért, nagyobb és kisebb csiga-szecs-kavagóért, hasonlóan általános dicsérő oklevéllel tiszteltettek meg. Továbbá: Keresztesi József Howard-féle boronáért 1 arany, Domián Pál, Vidacs-féle kovácsolt ekéért 2 tallér díj nyertek. Gschwindt M. szeszgyára többnemű szesz és liqueur küldeményért e. r. d. oklevelet, Deák János százados, gombolyított és csepü-

selyemért 2 arany-díj és e. r. d. oklevelet, Streitmann József kötélgyártó-munkákért 2 arany-díj és dicsérő oklevelet, Léber Mátyas szücs-művekért 2 arany-díj és d. oklevelet, Caerha Ferencz kikészített bőrért 2 tallért és d. oklevelet. Darvas Ágnes házi vászonért, b. Jeszenák Jánosné sajt- és turóért, Főkövy Antal csontliszt-trágyáért és Zeller István saját találmányu takarékszesz-lámpájáért dicsérő oklevéllel láttattak el.

V. A cseléd-jutalmazó osztály részéről: Szilágyi János, 52 éves szolga Andornakon özv. Mocsáry Imréné, Sisa János, 35 éves béres-gazda Horthon gr. Batthyányi Józsefnél, Deme János, 29 éves mezőkerülő Gyöngyös-Patán b. Jeszenák Jánosné, Sári Imre, tehenész Asztalos József n.-fügedi plebánosnál, Szundi Mihály, 3½ éves kocsis Gyöngyösön Rábl Istvánnál, Takács István, 4 éves szolga Gyöngyösön Horner Istvánnál, Turi László, 5 éves cseléd Gyöngyösön Berecz Ferencznél, mind dicsérő oklevelet és két tallér jutalmat nyertek.

⊙ (A vetéssel sok gazda elkésett) a korán és hirtelen beköszöntött tél miatt. Kunhegyesen a föld a kisebb gazdánál alig felében, a nagyobbaknál harmadában van elvetve. Egy bizonyos 1000 holdas birtokon alig vetettek 40—50 holdat; zöld vetésnek alig van nyoma az egész határban, ha csak az utóbbi nedves időjárás ki nem kelti a magot. A marha nov. 1-től fogva jászlon van, mi e takarmányszük világban igen zokon esik a gazdának. A takarmánykészletet majdnem kizárólag kukoricaszár, meg szalma teszi. Sok helyütt így van ez az országban. Nagy baj ez, de a jövőre ki lehet kerülni, természetünk mesterséges takarmányt. Tanuljunk már egyszer a magunk kárán.

⊙ (A pesti szabadraktár herdése) volt a pesti keresk. kebelzet november 27-ki ülésének főtárgya. Átalán el lön ismerve, miszerint annak létesítése Pestre nézve életkérdés; ez okból a városi képviselőtestület és a kereskedelmi és iparkamrá az ügy támogatására fölkérendik.

⊙ (Az agarászatot), mely Tisza-Füreden nov. 25-én gr. Szapáry Gyula előktele alatt ment végbe, kedélyes táncvígáalom fejezte be.

△ (Fáy Ignác lerándult Konstantinápolyba,) s ott saját termésü pomázi boraiból 600 akót adott el. Szemesnek a világ!

△ (Boraink ára a szüret óta) kissé emelkedett. Legközelebb egy angol kereskedő volt Pesten, s itt 6000 akó, legtöbbnyire vörös bort vásárolt össze. Innét Sopron-felé fordítá szekere rudját. Adja az ég, hogy ott is könnyítsen egy pár ezer akóval a tele pinczéjü gazdák. A kereskedő neve Ihm, s részint az angol, részint az amerikai piacok számára vásárolt. — Balcz és Devrien pesti nagykereskedők pedig legközelebb 2000 üveg tokajit adtak el Oroszországban, üvegét 6 pftjával.

Közlendések, egyletek.

△ („Horvát- és tórországi zálog-hitelintézet“) czim alatt alakul Zágrában egy mezőgazdasági hiteltársulat. Jelen hóban küldöttség megy Bécsbe az alapszabályzatokat, megerősítés végett fölterjeszteni. A horvát- és tórországi földbirtokosok tehát ez intézet által meg lesznek óva azon csapástól, mely tán őket a moratorium megszüntetése miatt érhetné.

⊙ (A holozsvári hisegítő pénztár egylet) egy évi főállása után már 332 tagot számlál s 8387 ft. 38 kr. pp. forgalmi tőkével bir. Tagjai közt 171 iparos van, a legtöbb szabó. Az intézet első év alatt 18.634 ft. értékben 154 kölcsönt szolgáltatott ki, melyből a legnagyobb 300, a legkisebb 5 pft-ra terjedt.

Közlekedés.

⊙ (A tiszai vaspálya következő távirda-állomásai) sürgönyök fölvételére és továbbszállítására dec. 1-től fogva föl vannak hatalmazva: Csaba, Gyoma, Karczag, Mező-Berény, Mező-Tur és Püspök-Ladány.

⊙ (A Duna-gőzhajótársaság), mivel az idő meggyengült s a Duna jégmentes, a gőzhajók járását újra rendezi Mohács, Titel, Zimony, Orsova, Giurgevo és Galacz között.

Mi újság?

△ (A réz váltópénsek valamint a 3 pkros és negyed pengő kros) pénznem beszedésének határidejét egy felsőbb rendelet ez évi dec. 31-ig hosszabította meg, olyképen, hogy azokat ez időig minden országos fő-, fiók- és gyűjtőpénztárnál beváltják teljes értékük szerint, és pedig a 6 vkrost 2½ pkrért, a 3 vkrost 1½ pkrért, a 2 vkrost ¾ pkrért, az 1 vkrost ⅔ pkrért, a ½ vkrost ⅓ pkrért; a 3 pkrost és ¼ pkrost névleges értéke szerint egy és két pkros pénzdarábokkal. Jól megjegyzendő, hogy a nevezett pénznemeket csak az itt megirt pénztárak váltják be, ellenben az országos bevételi hivatalok el nem fogadják.

⊙ (Az ezüst új negyedforintos pénzdarábokról) azon hir keringett, hogy mivel a szélén levő ¼ kis szám nem igen látható, s ez okból avval sok csalás történhetik, — be fogják szedni s újra verni, értékét érthetőbben feltüntető alakban. E hir most hivatalosan meg van czáfolva. Az új negyedforintos ezüst pénzdarábok nem fognak újra veretni.

⊙ Dr. Pólya József a tél folytán a Köztelken fölolvadásokat fog tartani, a gazda előtt olly fontos növényi és állati tápszerekről és táplálkozásról.

+ (Frankenburg Adolfot), jeles írónkat, s az „Életképek“ egykori szerkesztőjét, legközelebb nagy csapás érte. Egyetlen gyermeke, a szép reményű Emil, nov. 23-án Hitzingben meghalt.

+ (Kovács Mihály) jeles hazai festésünk, mielőtt külföldre utaznék, ott megtelepülné, fővárosunkba érkezett, s érdekes festményeit áruba bocsátja.

— (Gr. Fáy István véleménye néhány hazai zeneszerzőnk felett.) Legközelebb egy kis vita támadt a lapokban némely jelenkori magyar zeneszerzőnk művei s érdeme felett. A kérdéshez hozzászól gróf Fáy István máltai vitéz is, kinek, mint tudjuk, különösen régi magyar zenénk föllevenítése, megkedveltetése s kiadása körül, nagy érdemei vannak. Névszerint egy hozzánk intézett levélben e tárgyra vonatkozólag a következő, már sajtóságot, eredeti modoránál fogva is érdekes megjegyzéseket teszi: Frank Ignác, jeles talentum, jó szerző, igaz magyarszívű zenesz, ki nemcsak magyarosan, de fellelősen is komponál. Hanem uraim, nem ott a bökkenő! Frank a magyar nemzeti zenének Chopinja. A híres francia Chopin látván, hogy a régi Haydn, Mozart, Pier, Hummel, Beethoven, Duszek, Kalkbrenner-féle iskolában már újat teremteni nem lehet, új világot alkotott. Eleinte megtámadták, de most bámulják. Így lesz Frankkal is a dolog, ő tudja és érzi, hogy új eredeti magyar gondolatot találni, már majd csaknem lehetetlen. (?) Ezt nekem maga a szintén jeles népdalköltő Simonffy Kálmán is bevallá. Azt is érezte Frank ur, hogy örökké, holmi „Sárga cserebogár“-féle melódiákkal nem lakhatunk jól, azért ő új iskolát kezd, és a saloni gondolatokat önti át nemzeti alakba, — igaz, néha fordul elő némely nem egészen magyaros gondolat, munkáiban, de sok új szerzeménye, teljesen nemzeti, minden új szelleme mellett. Uraim! ne kárhoztassunk mindjárt mindent! Csak türelem! majd kifejlük! Frank Ignác „Technikus friss csárdása C-dúrban,“ egész új szellemű, és mégis mily igaz magyar! A régi eredeti „Csimbókos“ iskolának, én vagyok legnagyobb tisztelője, mert dolgozom a régi magyarokon, és imádom Csermákot, Biharit, Lavottát és Svasticsot, de hiában, előre kell mennünk! minden csárdás, nem lehet olyan „Haj haj haj“ módjára; azon gyémántok, melyek Golkonda süppedékeiben találtak, gyémántok igaz, de csak pallérozó kéz által lesznek igazán golkondai gyémántokká és kedveltető fényük, csak akkor borul a szemlélore. A régit is lehet felfrissíteni, a nélkül, hogy eredetiségét veszítse. Csermák egy magyarját tavaly a rohisit fürdőben, a publikum négyezer repetáltatta velem, midőn azt 4 kézre játszottam a jeles zongora virtuóznéval, a kellemes Zomborcsévits Mari kisasszonnyal. — De ha én ezen magyart régi iskolamesteres modorában tettem volna fel, bizony nem tette volna azon hatást. Így Frank is átlátja, hogy a régi „betyáros“ szellemet kissé finomabbá kell tenni, azért nem vesz el az eredetiség! Apáink kacagányt hordtak, mi Kostyál által készült szép atillát, de azért mi is magyarok vagyunk; csak hogy eleink lóhust is ettek Almus idejében, mi pedig néha jó kolozsvári káposztát! Jó cigány a „strich“ által is sokat magyarsíthat, a mi különben újabb szellemű gondolat. Frank újabb iskolát alakít, és nem siker nélkül, de hogy munkái „kalamajka, minét“ stb. szellemmel bírnak, ez csakugyan kissé tulságos állítás! Legyenek magyarjaink, egy pohár borhoz, korcsmába, e mind jól van; legyen olyan, kinél a betyár is úgy sirjon, mint az igaz magyar véru herceg. De legyen olyan is, melly a magasabb zenevilágra vágyjon, és azért mégis eredeti lehet. Mert egészen új magyar gondolatot találni, ép a csimbókos magyaroknál, majd csaknem lehetetlen már! Hector Berlioz azt mondja: „In der Musik ist nichts mehr neues zu finden!“ az áll a nemzeti zenében is! A V. U. bécsi levelezője előhossa Pecsényánszkyt, Simonffyt, Svasticsot. Pecsényánszky lángész, de ő is újabb szellemű író, Simonffy népdalköltő, Svastics pedig, a régi iskola ragyogó Syriusa, ki előtt tédret fejet kell mindnyájunknak hajtani; de azért Frank, szintén magas helyet foglal a nemzeti zene dicsőség-templomában, ő finom salonias magyar nemzeti zeneirő, új iskola kezdője, kinek szintén meg van érdeme és becse, és kinek munkái bizony se nem minét, se nem kalamajka. — Gróf Fáy István, az uralkodó máltai rend vitéze.

+ (Lakatos Sándor, táncmester,) mint a „B. Hirlap“ írja, Bécsben az „Ösapáink tobortánca“ mellett egy más fényes jelenetekkel bíró szerzeményét is be akarja mutatni. E tánc czime: „Kinizsi Pál tábortánca,“ melly négy szakaszból áll; az első szakasz: a huszárok tánca Kinizsi sátra előtt; a második: a markotányosnők tánca; a harmadik: Kinizsi lakomája; a negyedik: a harc előtti bucsutánc, melly ágyudörgés, dobpergés és trombitaharsogás közt végződik.

+ (Havi Mihálynak kolozsvári színtársulatánál) az opera személyzet jóval erősebb a drámainál. Ez utóbbit illetőleg egy ottani levelező többek közt így ír: „A drámaszemélyzetről (kivéve a kevés kivéendőt) ily elismerőleg, — fájdalom — nem szólhatunk. Hanyagság, szerepnemtudás, és nyelvhibák gyakran merülnek föl, s megtörök Havi szép törekvését.“

+ (A budai „Fehér keresztben“) a minap négy táncvizsgálat rendeztek a budai szegényalap javára. E dalidók összesen 332 ft. 20 krajczárt jövedelmeztek a mondott célra.

+ (Szegeden a szini ügy iránti részvét) nem mesze jár a fagypontról. Bár az erélyes igazgató Pázmán Mihály mindent elkövet, hogy előadásait lehetőleg érdekesebbé tegye, a színház mégis többnyire oly üres, hogy ha a szereplőket és a nézőket összeolvasnák, aligha ez utóbbiak nem maradnának kisebbségben.

+ (A szegedi olvasókörből alakult kaszinó) tagjainak száma mintegy 200-ra megy. E társaság egyelőre három évre alakult 10 fős részvényekből. Dicsérettel kell róla megemlítenünk, hogy az ottani szinigazgatót koronkint 40—50 pfttal segízei.

○ Megjelent: „Évi jelentés, melyet tekintettel az 1854-től 1858-ig lefolyt időre, a debreczeni község választmányának 1858-ik évi novemberi rendes gyűlésében előadott Csorba János cs. k. helyt. tan. a Ferencz József r. lovagja és sz. k. Debreczen város polgármestere.“ E jelentésből olvassuk, miszerint a nevezett időszak alatt egyházi, iskolai s jótékonyági célokra évenkint 32,000 pft. lón fordítva; van 4195 iskolaköteles gyermek. Egy szegény-intézet alapítására a ref. egyháztanácsal egyesülve 160,000 pftnyi

tőkét ajánlott a város; a polgári kórház ujan lón szervezve. A Theresianum-féle árvaalap most csak 134 gyermeket segíze, évenkint 1076 pft. kiadásal. — 1857-ben született 1729, meghalt 1254 egyén. — A községnek mintegy 7 milliónyi értékű vagyona mellett 760,000 pft. adóssága van. — Az 1857/8-ki költségvetés szerint a bevétel 278,437 pftot, a kiadás 274,192 pftot tett. — A magánosok s alapítványok részéről aláírásokkal együtt 1 millió pftot tevő önkéntes államkölcsonból még csak 81,000 pft. van hátra befizetendő. — A város főbb jövedelemforrásai a 118,000 pft-ra menő földhasznbérék és a 70,000 pft., melly a királyi haszonvételekből foly be. — A 24,200 holdra menő erdő 60,000 pft. jövedelméből a kezelés 25,400 pftot, az adó 12,600 pftot vevéni igénybe, egy hold csupán 55 pkr. évi jövedelmet adott. — A két cseréps téglavetőben évenkint 3 millió téglát s 600,000 cserép készül. Megjegyzendő még, hogy a nevezett 5 év alatt a községi vagyontól 222,000 pft. országfejedelmi adó lón fizetve; a faburkolás-, csatornázás- és vízvezetésre 123,000 pftot, a világításra 56,000 pftot fordítottak. Debreczen határa 17 □ mföldnyi területtel bír, s ebből több mint 5 □ mérföld, vagyis 54,000 hold legelő! — Magában foglalja ez a 40,000 holdra menő hortobágyi pusztát is. A község határában eddig csak 46,000 kat. hold van eke alatt használatban. A földművelés, marhatenyésztés képezi a polgárok és lakosok főkereseti ágát. — A marha létszám: 14,000 db. szarvasmarha-, 3000 ló- és 26,000 különféle juhból áll. Az évszázadok óta fennálló városi ménes létszáma 94 darab, izmos, tüzes faj, mellyben a magyar és spanyol vér keresztesztését azonnal fel lehet ismerni. — A már egy év óta megnyílt távirdei s vasuti közlekedés Debreczennek nem nyújtotta még eddig a remélt előnyt; sőt a debreczeni híres vásárokrá, mint várni lehetett, már mutatkozik is csökkentő hatása; — a helyi ipar is hanyatlásnak kezd indulni. — A város 1854—1858 években 460 ujoncot állított! — 1857/8—1858/9-ig évenkint, 4000 előfogatot állítottak ki a vonómarhatulajdonosok, nagyrészt a cs. kir. hadsereg számára. — Faburkolattal 1855-től kezdve 7000 □ öl lón a város utcáin kirakva, egy □ öl 9 pftba kerül. —

— (A szobbi kápolna-szentelésre és sirkertre vonatkozólag) hiteles kézből oly értesülést vettünk, minélfogva a V. U. 43. számában foglalt e tárgy tudósítást kissé tulzott színekkel festettnek vagyunk kénytelenek kinyilatkoztatni. A Luczenbacher urak áldozatkészségéből épült kápolnát, herceg primás ő eminenciája okt. 16-án (nem 15-én) meglátogató ugyan, meg is dicsérte, de fel nem szentelte. A sirkert pedig csak olyan állapotban van, mint másutt találjuk a sirkerteket. Van benne 22 kőereszt s 3 vaskereszt, a földön heverő fakereszteket az idő rothasztotta s döntötte ki. Helytelen feliratu keresztek itt ott látszanak ugyan, de azok másutt is vannak, mint a czáfoló ur írja, még a római katakombákban is stb. Ez lényege a beküldött czáfolatnak.

— (Ismét koldulás, írói álarca alatt.) Enyingi tudósítónk írja nov. 18-ról: Bizonyos helyen valék látogatóban, hol leginkább az irodalmat érdeklő kedélyes beszélgetés közt felszólítottam: mondanám el véleményemet egy költemény felől, melly a felkérőhöz Z. aláírással iratott. Kíváncsisággal nyultam a költemény után, ismervén Z. urnak költészetét, ki eddigi munkássága után már is szép tért foglal el irodalmunkban. A költemény korántsem volt olyan, mint minőket Z. ur szokott írni. — Kijelentém tehát: hogy e költemény szerzője nem Z. ur, hanem valami arczátlan iparlovag, millyen fájdalom, nem egy van és volt; kik irnak, névnap, s bármily alkalmi verseket; Pesten az irodalom aprajával, öregével — mint az illetén jómadarak mondani szokták — per tu vannak; különben illő alkalomkor egy zsiros falatért, vagy kegymosolyért — nyulat is lehet velők fogatni; szóval, kik ex professo: naplopók! Állításomat következő okokkal támogatám. 1-ször: hogy Z. ur jelenleg valahol a Tisza mellett ír szép verseket. 2-or: hogy — ha nem csalódom — mult években Pest egyik nyilván. tanintézetében tanár volt. 3-or: hogy az a Z., kitől több jeles költeményt bírnak, nem lehet e férczmű szerzője. 4-er: hogy a valódi Z. urnak tudtommal semmi összeköttetése nincs az illetővel, s még nem is ösmeri, s így nem irhatott hozzá költeményt, mint azt az a bizonyos ál Z. ur tevé. — Nem ez az első eset, — többször volt már alkalmam illetén jómadarak törbeejtésével az irodalomnak szolgálatot tenni, eddig ugyan csak privát uton; hanem most az egész olvasóközönség előtt. Illyen embereket rendre kell utasítani. Nevét ez egyszer elhallgatom, a közlő iránti kiméletből; de jöhet idő, midőn nyilvánosan is megnevezem.

— Szolnokról, nov. 26-ról írják. Egy oly kellemetlen vendégünk van, ki bennünket kisémmizni törekszik, ha a jó Isten nem segít rajtunk, bizony nem tudom, hogy jövünk vele tisztába. — E kellemetlen vendég a tél, melly váratlanul lepett meg bennünket. Október hónapjában a nagy szárazság miatt nem lehetett az őszi munkát elvégezni, s most már mintegy 24 nap óta oly sár, viz, majd meg fagy és hó uralkodik, hogy sem szántani sem vetni nem lehet. Ha tehát az idő meg nem fordul, úgy az őszi vetésekre nézve szomorú kilátás lesz. De nálunk az alföldön még nem csak a kenyér szül aggodalmat, de a fa is, s ha a korán keményen beállott tél hosszu is talál lenni, nem tudom honnan veszünk elegendő fűteni valót. — hacsak szalmával nem segítünk magunkon, mert szalmatűz van nálunk elég. Azonban a milly kellemetlenül köszöntött be a tél, épen annyira megörültünk Simonffy Kálmán kedves vendégünknek, ki, míg más távolabb eső városoknak több izben kedves látogatója volt, addig mi itt Abonynak tözsomszédságában rég nem láthattuk. E nyár folytán hol itt hol ott hallottuk és olvastuk őt megfordulni, hol mindenütt tárt karokkal fogadták, bezzeg mi sem eresztettük el őt most körünkben a nélkül, hogy mintegy 60 teritékű fényes estélyely meg ne vendégeltük volna. A barátságos kedélyű Nagy József helybeli czukrásnál volt ezen kedélyes lakoma, hol többek közt jeles dalköltő barátunk egészségére és hivatásos működésére talpraesett toasztok mondattak, s köztünk mulató Zsiga — esztergomi zenesz — zenéje mellett — ki legtöbbször Simonffy

gyönyörű nótáit kitörő tetszészaj közt hozta — éjjel utánig vigadtunk. Más-kor egyébről is.

+ (Szabadka községtanácsa) négy kisedővoda fölállítását határozta el, melyek közül kettő már a legközelebbi tanév kezdetével nyitattik meg, és e célra két tanító küldetik Pestre, az illető szakismeret megszerzése végett. A másik két intézet csak akkor fog megnyitni, ha majd az előbbieken oktatásra képes egyének fognak találkozni.

+ (A patkányok mint gyújtogatók.) Nagy-Szebenben egy fűszerárus rak-tárában a patkányok egy gyufával telt ládát kirágván, az innen eredt surló-dás folytán a gyufa lobbot vetett, mellynek következtében tűz ütött ki, az egész épület elhamvadt.

+ (Egy nyomtatott szinlapi jelentés.) Csabai szintársulata közelebb Komáromban működő, egy alkalommal „nagyszerű, tüneményes szin-művet“ adott elő, mellyben előforduló tizféle tüneményről a szinlapi jelen-tés szóról szóra így hangzott: 1. Egy sereg holló a szinen átrepül. 2. Egy nagy repülő bagoly. 3. Egy óriás gyík. 4. Egy óriás üst, mellyből egy bokor emelkedik, mellynek több ágai szétterjednek, leveleiből lassan egy-egy veres tulipán fejk ki, mindenik zöld ágacska, melly mindig nagyobbodik, míg embernyi magasságra növekszik; felül közepén egy óriás ördögő viczorog, a levelek között több olly apróbb fejek látszanak. 5. Egy nagy kigyó. 6. Min-denféle csudaalakú rémek, mellyek a földön és légben jelennek meg. 7. Egy tüzes golyó, melly a szinen átrepül. 8. Egy vaskocsi, melly bagolyalaku koc-sivá változik, mellyet két óriás bagoly huz. 9. Három sirdomb. 10. A pokol tornáca.

+ (Ébresztő gépet talált föl) Lüttichben egy gépész, melly nemcsak akármely perczben fölserkenti az alvót, hanem még a mellette levő kis viasz-gyertyát is meggyújtja.

○ (Kérelem az ujévi köszöntések megváltása tárgyában.) A pesti jóté-kony nőegyesület az ujévi köszöntések megváltása végett az idén is megnyi-totta aláírási iverit. A tisztelt közönség által elfogadott sok évi szokás szerint az, ki ezen iverkre a szegények számára erejéhez mért adományt aláír, kettős czélnak felel meg: egyik, hogy a — gyakorta terhes — ujévi üdvözlést az illedelem megsértése nélkül mellőzheti; másik, hogy az emberi nyomor eny-hítésére áldozatot hozott. Bizodalomteljesen fordul tehát az egyesület a tisztelt közönséghez, a szenvedők nevében esedezvén azon buzgó részvétért, melylyel a t. közönség jótékonyágát mindenkor tanusította. Az aláírási iverk (az egyesület pecsétjével ellátva) letéttévké aláírás végett következő t. cz. gyűjtő uraknál: Belvárosban: Szántóffy Antal prépost-plebános, Lang Mi-hály és Székács József ág. hitv. lelkészek; Eggenberger könyvkereskedése a Ferencziek terén; Ráth Mór-, Lauffer és Stolp könyvkereskedése a vácsi utcában; Amtmann Ferencz országuton Huszár házban; Pfeiffer Ferdinánd könyvk. és Lueff illatszárus a Kristóftéren; Jármay Gusztáv gyógyszerész zöldfa-utczában, Hausner F. L. fűszerárus kishid- és aranykéz-utca sar-kán, Nádosy István keresk. a váczintczában és Guggenberger Lipót keresk. vácsi utca elején. Lipótvárosban: Ráth József plebános. Kochmeister Fri-gyes keresk. a 3 koronautczában; Matta László gyógyszerész, Böhm és Ká-nya kereskedése a Józseftéren, Nemzeti Casino, Lloyd Casino és kereskedelmi testület. Terézvárosban: Klempa Simon plebános, Müller Bernát gyógyszer-ész kerepesi uton, Török J. gyógyszerész királyutczában, Fleischl Dávid dohányutczai saját házában. Józsefvárosban: Sujánszky Antal plebános. Ferencvárosban: Török Pál, ref. lelkész. Ezenkívül ellátvák aláírási iverkekkel a választmányi-nők, kerületi előljárók, czéhek és számos magánosok is. Az aláírt nevek ki fognak nyomtatni, miért is azoknak hibátlan és olvasható beir-atása kéretik. A névjegyzék ujév előestéjén fog megjelenni. Az aláírás f. é. dec. 23-áig történhetik. Minden aláírónak ott, hol aláírt, egy nyomtatott névjegyzék fog adatni. Kelt Pesten, 1858. novemb. 20-án. — A pesti jóté-kony nőegylet.

Levelezés.

Levelé Amerikából. Orange (New-York közelében), nov. 1. (Kedélyes sorok egy vándorló iparos hazánkfa tollából.) T. szerkesztő ur! Ha van va-lami kedves az életben, mi lehet nagyobb, mint ha a távolból egy honfi, rokon-, testvér- vagy jó barától pár őszinte sort olvashatunk: engedje meg azért, hogy a testvéreknek s számos jó barátoknak — kiknek erre szavamát adám — becses lapjában tudathassam a földteke tul oldalára, Amerikába sze-rencsés átvándorlásomat, az itteni élet s napi események fény- és árny-oldalát.

Bucsut véve imádott hazámtól ez év június havában, vándor-pályámat a német szövetséges-államokon át Hamburg felé vettem, hol pár hetet időz-ve, szerződésre léptem egy ágenssel, ki az emigránsokat átszállitja Ameri-kába, így jun. 20-án „Transit“ nevű gőzössel megindulván, két nap s három éjjel átvágtunk az Északitengeren, midőn is Hull városba angol partokra szálltunk ki. Ez első tengeri utam alatt én is éreztem kevés főszedülést, míg sok másnál, különösen a nőknél, nagyban működött a tengeri-kór. Hullból vaspályán mentem Liverpoolba, melly utam alatt volt szerencsém láthatni, — bár futólagosan — az angol gazdászat egyes példányait, több gyárat s gyár-városokat; — mellyek mind élő tanui az angol ész és ügyességnek; — vona-tunk olly borzalmas sebességgel rohant át több hosszú alagutakon, hogy valóban megborzasztam; így értünk be Európa legnagyobb kikötő városába Liverpoolba; — hol ismét néhány napot kelle várnom míg „Orient“ nevű 3 árbócos vitorlás hajónkat kellőleg megpakolák, ez idő alatt az angol életet, a várost, de leginkább a nagyszerű kikötőt vevém vizsga alá, mi elég élvezet nyújtott és várakozási időmet megrövidíté.

Julius 29-én végre bucsut mondva a vén Európának, megindult nehéz

bárkánk, hogy valami 500 emigránszt szebb reményeivel partra szállitson Uj-Yorkba, a tengeren tuli világ legnagyobb városába; — és e szép reményeket 7 heti, mondd: hét heti kemény próbára tevő ki, ennyi idő alatt futván meg tengeri pályáját. Sem időm, sem czélom az egész tengeri utat leírni, s elég, ha annyit mondok: kinek békéttüresét megtörni még nem volt elég alkalom, idő és tér, — menjen vitorláhajón 7 heti tengeri utra, és pedig irlandi nép között. Azonban a szép tapasztalás kedvéért egyszer megpróbálni épen nem árt, de másodszor is ráadni fejét, valódi merészség, tökéletes oktalanság.

Szélvészünk mindjárt harmadnapra meglehetősen szép volt; — de nem elég erős arra, hogy legalább is elsülyeszsen, így szerencsésen túléltük.

Szerencsétlenség egész 7 heti utunk alatt csak egy volt, t. i. hogy min-dig ellenszelünk volt; — míg szerencsénk igen is sok; — kedves költőnk szá-vai szerint, hogy fogaink nem vasból, de csontból vannak alkotva, mert ellen esetben nem tudom jelenleg mit használnánk; — szerencse volt, hogy egy kis matróz a tengerbe esett, de elevenen kifogták; — legnagyobb szerencse volt pedig az: hogy ugy nem jártunk mint az „Austria“ nevű hamburgi gőzös, melly sept. 13-án tökéletesen megégett. — Bátor szívét s nemes elszántságát magasztalák az uj-yorki lapok egy hazánkfiának, ki szintén e hajón jöven, midőn látta az elkerülhetlen halált, fölvitte családját a fedélzetre, s először is nejét megcsókolva, tőle elbucszott, s a tenger hullámiba dobá, azután sorba gyermekeivel ezt tevő, végre kisedét karjába véve maga ugrott be. (Olvasóink e szomorú esemény bővebb leírását ismerik lapjainkból. Szerk.)

De hogy visszatérjek saját utunkra, sept. 14-e volt a várva várt nap, midőn megpillantók távolból szép reményeink bájos partjait; midőn is egy gőzös jöven élénk, az bevontatá bárkánkat Uj-York kikötőjébe. Az érzést, midőn az új világ regényes előpartjait, uri lakokkal, — a kikötőt ezernyi hajóival, s magát a mérföldekre terjedő Uj-York városát meglátám; — ezt leírni képes nem vagyok, ezt csak érezni tudom. — Uj-York, e nagyszerű városról keveset írhatok, mert benne csak valami három nap mulattam, melly idő alatt inkább saját ügyem, mint a város vizsgálásával valék elfoglalva, s e három nap kevés volt arra, hogy magam a városban tájékozhasssam. Annyit azonban mégis tudok róla mondani, hogy olly nagyszerű, pompás 5—6 eme-letes márvány épületeket, idáig egész utamban s éltében nem láttam, illyen a többek közt a St. Nikolaus szálloda is, hol Nendtvich tanár ur szállva volt; boltok, 20—25 öl hosszúak, hol segédek 50—100-an is működnek; s végre, hogy nincs nap és éjjel, midőn ha többször nem, legalább egyszer tűz ne volna, de a mit csudaszerű ügyesen tudnak eloltani a híres uj-yorki tűzoltók. Legközelebb leégett a műkiállítási kristálypalota, a kár 100 ezrekre megy.

Ajánló leveleinket utitársammal, az itt lakó magyar urakhoz kézbe-sítve, ezeknek segítségével én Gerster Antal ácsmester urhoz jövök Orangeba, hol és kinél jelenleg is folytonosan működök; melly gyönyörű tájéku falu valami 15 angol mfd. Uj-Yorkhoz, s innen tiszta időben szépen belátni New-Ark és New-York városokat.

És most legyen szabad egy rövid párhuzamot tennem az itteni és a kedves honi iparélet közt, mennyire ezt e rövid idő alatt tett tapasztalásom engedi.

Egész Amerikában a meghatározott munka-idő naponként 10 óra, hol tudniillik a munka napi számra megy, de ezen 10 óra alatt bizonyosan többet dolgozunk, mint kedves hazámban 12—13 óra alatt; a napidij 6—8—10 shilling, vagyis honi pénzben 1 ft. 30 kr. — 2 ft. pp. — Ez tehát szép fizetés, igen ám, de a szállásért kosztal betenként 3 dollárt, épen felét kell oda-fi-zetni a hetikeresetnek; a megmaradt 3 dollár körülbelől fölmege ruha és műszerekre. Azért nagyon csatlakozik az európai, ki azt hiszi, hogy itt ősz-szített kezekkel is halomra lehet gyűjteni a dollárokat; ha valahol a világon, ugy itt kell megérdemelni a méltó bért, egyébiránt ki szakmájában tökéle-tes, lehetlen nem boldogulnia, kivált beljebb a nyugati államokban, hol a népesedés csekélyebb, s a munkadíj sokkal nagyobb.

Legdrágább pedig Amerikában az idő; ki van számítva, hogy minden negyedóra megér 6 centet (6 váltó garas); ez okból nem tartja a mester a lassu munkást, kinek helyén friss munkást tarthatván, ez neki is többet jö-vedelmezhet. Itt lehet azért megtanulni, hogy kell egy ütessel két verebet ütni, minden perczet t. i. előre kiszámítva czélszerűen fölhasználni. — A koszt általában mindenütt jó, sőt tulságig gazdag.

És most kérditek, mi hiányzik tehát e szép, e gazdag világrészben? — Igen sok, — hiányzik a magyar tiszta őszinte jó szív, vendégszeretet, — hiány-zik a kedves honi jóízű soroksári vagy rima-szombati kenyér; — a budai veres vagy badacsonyi fehér bor; — melly a munkában elfáradt testet új erőbe hozná, vagy ollykor a komoly gondokat eloszlatná. — Hej! sokszor eszembe jön a Parragh Gábor ur badacsonija! — Van ugyan itt bor, és a legtisztább valódi honi borokat lehet kapni Uj-Yorkban — de borsos az ára. — Így akar-juk vagy sem, vizet kell inni s Priszniczistának kell lenni; — itt falukon almabort isznak — de csak almabor is az.

Egyedül a dohány az, melly igen olcsó czikk egész Amerikában, bár a jó szivaroknak itt is meg kell adni az árát, a valódi Havannah szivarnak 8 dollár száza.

És most tisztelt szerkesztő ur! hogy a szeretett kedves honról a távol-ban is tudjak valamit — Gerster és Mohor honfitárs urakat is e célra meg-nyerve, fölkérem önt, legyen szives velem tudatni, hogy a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt, egész évre ide járattva, mibe kerülnek, hogy így az egész összeget a jövő évre önnek megküldhessem: ezt pedig vagy posta útján vagy Jalics nagykereskedő ur által, ki a honi borokat Freind urnak Uj-Yorkba szállitattja, velem tudathatja; hogy így, ha anyagilag nem is, de szellemileg társaloghassam a kedves honnal; — mert ez a haza itt szép, jó, gazdag haza, de nem az én hazám: és valót szólt költőnk, ki amerikai barát-

jához a többek közt ezt írja „a nem esemete-korában más földbe ültetett fa, utoljára is megszini előbbeni helyét.“

Azért, addig is-mig egyszer ismét személyesen találkozhatnánk, Isten veled, kedves hazám! Isten veletek kedves testvérek, s jó barátok! Isten ön-nel is tisztelt szerkesztő ur! a föntkértkre becses tudósítását mielőbb várja
Cserépy István. *)

Egyveleg.

(A csokolózásra nézve) Lonauban a Harczhegység vidékén hajdan olly törvényt hoztak, melly szerint, ha valamely ifju egy szüzet meg akart csokolni, azt előbb a községi előljárónak bejelenteni tartozott. A kik e bejelentés nélkül csokolóztak, egy egész évig minden hónapban egyszer utcát kellett söpörniök. Az erről vezetett csokolási jegyzőkönyv idővel olly vastagga lett, hogy tiz ló nem bírta helyéről elmozdítani.

*) Lapunk mai számát tüstént utnak indítjuk. A többire nézve a megirt ezim alatt postai uton veszi ön levelünket. Fogadja ön s ott levő honfitársaink, szives üdvözlötünket.
Szerk.

Színházi napló.

Péntek, nov. 26. „Gazdagság és szegénység, vagy: Nevelés mindenek fölött.“ Eredeti színmű 4 felv. *Kövér Lajostól.*

Szombat, nov. 27. Először: „A székely leány.“ Eredeti regényes vig opera 3 szak. Egy francia szöveg használatával írta *Bulyovszky Gy.* Zenéjét szerette *Huber Károly*, nemzeti színházi karmester. A harmadik felvonásban előforduló „Székely táncot“ szerette *Tóth Soma*, előadták *Bajkainé, Klasz Róza, Porgez Mari, Luigini, Schreiter* és *Tóth Soma*. Hubernak ez első operai kísérletét a nagyszámu közönség tetszéssel fogadta, egyes szebb részeit zajosan megtapsolta, s szerzőt többször kihívta. Hogy sok benne a reminiscencia, az szerzőnek hű emlékező tehetségéről tesz bizonyosságot; s egy fiatal zeneszerzőnél, ki még azonfelül operai karmester is, alig kerülhet ki. Ujabb munkájában *H. K.* ur e tehetségének bizonyosan csekélyebb bizonyosságait adandja. Legnagyobb baj volt az, hogy az előadás tulhosszúra nyult. Legnagyobb tetszést arattak az operába beszótt egyes ismeretes csárdások s magyar dallamok p. o. a *Luiza csárdás*.

Vasárnap, nov. 28. „Falusiak.“ Eredeti vigjáték 3 felv. *Irta Ssigeti József.*

Hétfő, nov. 29. Szerdahelyi Kálmán javára új szereposztással először: „Rózsa.“ 1840-ben a magyar tudóstársaság által 100 arany pályadíjjal jutalmazott eredeti vigjáték 3 felvonásban. *Irta Szigligeti.*

Kedd, nov. 30. Megrövidítve másodszer: „A székely leány.“ Eredeti opera 3 felv. Szövegét írta *Bulyovszky Gy.* zenéjét *Huber Károly*.

Szerda, dec. 1. „Rendkívüli előadás.“ Vigjáték egy felv. *Degré Alajos-tól.* — Ezt követte: „Egy nő, kinek elvei vannak.“ Vigjáték 2 felv. *Dobsa Lajostól.*

Csütörtök, dec. 2. Először: „Egy bukás sikere.“ Eredeti vigjáték 3 felv. *Irta Dobsa Lajos.*

Szerkesztői mondanivaló.

4161. **Zohor.** Vettük, láttuk örvendünk. Reméljük s ohajtjuk, hogy ön annak idejében hasonlót mondhasson nekünk. Intézkedtünk és várunk.

4162. **Ezsalás** verse nem épen roz; de lapunk körén kívül esik.

4163. **Honvágy.** A verselés elég folyékony, de eszme és tartalom biányzik.

4164. **László csatája.** Vesztett csata.

4165. **A legjobb jó.** Jobban illenék hozzá e czim: „A legroszabb roz.“

4166. **A. B. C. Van** az „elmékedésben“ igen sok józan eszme a kézműiparról el mondva, de nincs úgy megírva, hogy azt jelen alakjában ki lehessen nyomtatni. Erre nézve nagy változásokon kellene a cikknek átmennie, azaz: újra kellene valakinek átdolgoznia. Legjobban meg fogja ezt tehetni önmaga, ha az írás mesterségében nagyobb gyakorlottságra teendett szert. — A műszavakra ígért pályaművet elvárjuk.

4167. **Rozsnyó. L. T.** — A török oklevelek igen becsesek és érdekesek mind történelmi, mind nyelvészeti szempontból. Időszakonként közlünk azokat.

4168. **Baranya. Többen.** — Mutatványt a lapunkban hirdett „Halotti bucsuztatók“-ból közlünk nem lehet, miután az csak kevés olvasót érdekelne. Céljokat legkönnyebben úgy érhetnék el önök, ha a könyv egy példányát valamelyik könyvtárnál megrendelik költsébe, s azután a többire nézve a szerint intézkednek.

4169. **A tél.** Azt magyarázza 25 sorban a szerző, hogy „ha ablakán kitekint, Mi volna látható künn más, Mint a szél, a dülő fergeg s a kellemetlen (?) hófúvás.“ Nagy baj. Majd közöljük e verset a „Balesetek és elemi csapások“ rovatában.

4170. **Benjámín a Szenatérén, avagy: a Két garasos atyafi.** Személyeskedő természeténél s a tárgy csekélységénél fogva nem közölhető. Lehetne e részben szebb dolgokat is elmondani, de azokat egy is tudja minden ember.

4171. **Kolozsvár. V. J.** — Fogadja ön szives köszönetünket a nagybecsű és korszerű küldeményért, melly lapunknak diszeül fog szolgálni. Az ajánlott pontokat egész terjedelmükben elfogadjuk, a reánk bizottakat teljesítettük. A képek gyors elkészülését siettetni fogjuk; a nagyobb rész azonban már csak az új évben láthat napvilágot; e körülményhez kérjük alkalmaztatni a hiányzó küldeményeket, egészen úgy, a mint személyes viszonyai engedik. Csupán a rajzokat kérjük jó előre.

4172. **A temető.** Majd félívnyi vers, melly csupa kérdések és fölkiáltásokból áll. Ki tudna mind erre felelni!

4173. **Siró bokor.** Nem szépen sir. **A hősök sirján.** Tiszteljük a hősök nyugalmát.

4174. **Gyászlovag.** (Rege Jeruzsalemí András király idejéből). Rendkívül komoly és igen erős a refrainban, például:

„Mint néma (?) fergeg balad
A gyászlovag az ég alatt
Vad éjszakának idején
Nyerítő ménje tetején. (!)
Irgalmas ég! hova megy ő?
Haragja minden percbe nő.

△ (A *Leviathan óriás gőzöst*) Londonban egy új társulat veszi át, miután az előbbi nem akar reá többet költeni. A régi társulatnak 640,000 fontjában van, az ujnak 1,600,000 fontért adta át; ez utóbbinak azonban még 1,400,000 fontot kell reá költeni, hogy használhatóvá tegye.

+ (Angliában a postahivatalok) száma 11336. Ezek naponként 26,000 német mérföldet futnak be, s évenként 130 millió ft. készpénz, 6 millió kötet könyvet és 71 millió hirlapot hordanak szét.

+ (Seelowitz, egy kis város Morvaországban), s arról nevezetes, hogy daczára 2000 léleknyi népességének, légszuszvilágítása van, holott sok jóval nagyobb városban még olajlámpákat sem látni.

+ (Két berlini tanuló) azon furfangos ötletre jött, hogy a villanygépet hitelezők elüzésére használják. Ugyanis a villanygépet az ajtó kilincsével egy drót által összeköték, s mihelyt észreveszik, hogy egyik vagy másik hitelezőjük szándékozik náluk alázatos tiszteletöket tenni, a gépen rögtön villanyt idéznek elő, melly közölve levén az ajtó kilincsel, az azt érintő hitelezőt annyira elrémíti, hogy azt sem tudja, hogy szaladjon el a megboszorkányozott helyről.

„Aczélkard lögg az oldalán,
Damaskusban készült talán,
Óvében töltött pisztolyok, (Abban az időben!)
Szemében görögtűz (?) lobog.
Irgalmas ég! hova megy ő?
Haragja minden percbe nő.“

Avégstrofában gyönyörűen van alkalmazva a refrain:

„Leszállt a nap szép csendesen
Föltűnt (!) az éj sötétesen,
Leszállt ő is a sirba le,
Mert megszakadt hű kebele.
Irgalmas ég! hova megy ő?
Haragja minden percbe nő.“ (Mídon már sirba szállt !)

4175. **Távolból.** stb. Majd szemelünk ki belőlök közlenivalót.

Pesti hetivásár.

November 30-án. — Ausztriai értékben.

Buza 1-ső rendű 3 forint 78 krajczár, 2. rendű 3 ft. 66²/₃ kr., 3. rendű 3 ft. 49 kr.; kétszeres 1. rendű —; 2. rendű —; 3. rendű —. Rozs 1. rendű 2 ft. 23²/₃ kr., 2. rendű 2 ft. 10 kr., 3. rendű 1 ft. 91²/₃ kr.; Árpa 1. rendű 1 ft. 78¹/₃ kr., 2. rendű 1 ft. 65 kr., 3. rendű —. Zab 1. rendű 1 ft. 51²/₃ kr.; 2. rendű 1 ft. 45 kr., 3. rendű 1 ft. 38²/₃ kr. Kása 1. rendű —; 2. rendű —; 3. rendű —. Tengeri 1. rendű 1 ft. 78¹/₃ kr.; 2. rendű 1 ft. 71¹/₃ kr.; 3. rendű 1 ft. 65 kr.; egy pesti mérő. Egy kenyér 90, 1 ft. 80 kr. Egy zsák burgonya 1 ft. 35 kr., 1 ft. 25 kr., 1 ft. 15 kr. Borju 16 ft. 80 kr., 13 ft. 65 kr., 10 ft. 50 kr.; birka 4 ft. 20 kr., 3 ft. 15 kr., 2 ft. 10 kr.; tojás 2 kr. darabja; egypár öreg tyuk 90, 80 kr.; egypár nyársra való csibe 80, 60, 40 kr.; egypár kappan 1 ft 5 kr.; 90 kr.; egypár réce 1 ft. 45 kr., 1 ft. 25 kr.; egypár lud 2 ft. 50 kr., 2 ft. 10 kr., egypár pulyka 2 ft. 80 kr., 2 ft. 50 kr., 2 ft. 10 kr.; 1 font borjúhús 27, 23¹/₃, 20 kr.; 1 font sertéshús 26, 23²/₃, 20 kr.; 1 font nyers szalonna 34 kr.; 1 font hárj 34 kr.; 1 font disznósir 34 kr.; 1 font tehénsir 66¹/₃ 60 kr.; 1 font vaj 66²/₃, 60, 52¹/₂ kr.; 1 font repceolaj 34 kr.; lenolaj 34 kr.; friss tej 8²/₃, 6²/₃, 5 kr.; tejföl 34, 30 kr.; szilvapálinka 40 kr.; törkölypálinka 30 kr.; rozspálinka 26²/₃ kr.; szesz 30 kr.; ó bor 20, 17¹/₃ kr.; új bor 14, 10 kr.; ser 10 kr.; eczet 10 kr.; borsó 10 kr.; lencse 10 kr.; bab 7 kr.; köleskása 7 kr.; árpakása 7 kr., egy itcze. Egy koszoru veresbagyma 40, 30, 13¹/₂ kr.; egy adag savanyu káposzta 13¹/₂ kr.; egy mázsa széna 2 ft. 10 kr., 1 ft. 85 kr., 1 ft. 65 kr.; 100 kéve szalma 6 ft. 30 kr., 5 ft. 25 kr., 4 ft. 20 kr.; 18 darab tojás 40 kr. (P. N.)

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptar	Gör.-oros naptar	Nap-		Izraelit. naptar	Hold-	
			kelet	nyug.		kelet	nyug.
December			Nov. (6)		Kislav		
5 Vasárnap	C2 Sabb. ap.	C2 Abig	23 E28 Am.	7 31	4 11	28	8 2 3 35
6 Hétfő	Miklós püsp.	Miklós	24 Katalin	7 31	4 11	29	9 0 4 23
7 Kedd	Ambrus p.	Ambrus	25 Kelemen	7 33	4 11	30 (Rosch)	9 48 5 20
8 Szerda	BA. fogant.	Sophrón	26 Alipius	7 34	4 11	1 Tebet.	10 22 6 27
9 Csütört.	Leokádia sz.	Caesar	27 Per. Jak.	7 35	4 12	2 Olt. ü.	10 52 7 34
10 Péntek	Jud. Eulalia	Juditha	28 Istv. rem.	7 37	4 12	3 (vége)	11 15 8 43
11 Szombat	Damasus p.	Damas.	29 Paramon	7 38	4 12	4 Sab.	11 32 9 52

Holdnegyed: ● Holdujulás 5-én 11 óra 26 perczkor reggel.

TARTALOM.

More patrio (folyt., képpel). Jókai Mór. — Szegény asszony. Vida József. — Nagy-Körös (képpel). Zombory Gusztáv. — Vilmos, Poroszország régens hercege (arczép). — Ne bántuk a madarakat (vége) Csuthy Zs. — Jegyzetek az üstökösök krónikájából. Vass József. — Állator. — Tarhaz: Kakas Márton pro domo nostra. Iró-dalom és művészet. Ipar, gazdaság, kereskedés. Közintézetek, egyletek. Közlekedés. Mi újság? — Levelezés: Levél Amerikából. Egyveleg. Színházi napló. Szerkesztői mondanivaló. Pesti hetivásár. Heti naptár.

Felelős szerkesztő: Pákh Albert (lak. uri-utca 12. sz.)